

PETR Z MLADENOVIC:

**ZPRÁVA O ODOUZENÍ
MISTRA JANA HUSI V
KOSTNICI**

*Z latiny přeložil a poznámkami opatřil
V. FLAJŠHANS*

OBSAH:

	Str.
Předmluva	3
Petr z Mladenovic a jeho dílo	5
Kniha I. Příhody před cestou do Kostnice	13
Kniha II. O Husově zatčení a uvěznění	19
Kniha III. O Husových slyšeních dne 5. a 7. června	31
Kniha IV. Husovo slyšení dne 8. června	44
Kniha V. O Husově odsouzení a popravě	66
Vysvětlivky	79

O POTŘEBĚ

překladu Mladenovicova postačí jenom několik slov.

Bylo mi hned od počátku, když jsem v Světové knihovně opatřil vydání Husových „Obran“ a „Listů“, patrně, že k těmto dokumentům písemným náleží ovšem také výroky Husovy ústní, jež nám hlavně zachovala zpráva Mladenovicova. Ale s jejím překladem a popularisací nebyla věc nikterak snadná, jak každému znalci bylo a jest vědomo.

Teprve když jsem pro akademické vydání „Knižek paterých o mučenících českých“ musil se také zevrubněji zabývali jeho „Zprávou“ znovu, namítla se mi myšlenka, jak by se přece tento úkol dal provést s nejmenším porušením celého velikého díla moravského žáka Mistrova. Zdálo se mi možné, podati překlad jenom výpravných částí Mladenovicových, jeho dokumenty pak (tak jako to učinil již z veliké části Palacký i před ním do jisté míry Höfler a j., nahraditi pouze odkazy. Učinil tak již v XV. století český starý překlad, jenž vybral si ke ztlumočení — podle své potřeby — jenom poslední část jeho díla: a co bylo takto dovoleno ve stol. XV., bude zajisté možno i nyní, pro čtenáře nové.

„Zpráva“ tato, jak čtenář pozná sám, je pilným doplňkem Husových Obrán i Listů, často jejich výkladem. Jest ze všech zpráv o Husových osudech nejvzácnější, nejsprávnější a naprosto spolehlivá; ani úřední zpráva koncilu není tak přesná a nestranná. Byla proto vždy vysoce vážena — ale také, vždy marně, často napadána od těch, jimž fakta, Mladenovicem tak klidně a prostě zjišťovaná, se nelíbila...

V šestnáctém století poznal ji Husův následovník v boji proti Římu, šťastnější a vítěznější, dr. M. Luther; postaral se o její vydání tiskem a její překlad do němčiny; otevřel jí tak přístup do celého světa. Letos slaví Němci — a s nimi naše církve evangelické — 400letou památku tohoto

vítězného odboje proti autoritě Říma, v němž právě také zpráva Mladenovicova svou nahou pravdou podávala jistou zbraň bojovníkům. Snad nebude nevhod tedy letos také české vydání tohoto slavného díla, jimž moravský žák se tak krásně zavděčil památce svého velikého učitele Čecha.

V Praze, dne 8. září 1917.

V. F.

Petr z Mladenovic a jeho dílo.

Počátkem XV. století přichází z moravské vísky Mladoňovic (starším názvem slova tou dobou též Mladenovice) do Prahy na studie mladý Petr, jenž r. 1400, uprostřed bojů za práva českého národa na universitě, nabývá gradu bakalářského. Přilnul celým srdcem k vůdci národa, profesoru svému, Husovi, jehož kázání v kapli betlemské nadšeně poslouchal. Mistr musil však r. 1412 odejít do vyhnanství — a ani horlivý mladý Moravan nenalézá klidu pro další svá studia universitní. Boj je stále tužší a tužší. Konečně vypravuje se Hus v říjnu r. 1414 na koncil do Kostnice, aby tam hájil svého učení a smyl se svého národa potupu kacířství...

Universita spolu s nim vypravuje jako svého posla pana Jana z Chlumu (jenž spolu s p. Václavem z Dubé na rozkaz krále Zikmunda měl Husa jako „bezpečný glejt živý“ dovésti bez úhony do Kostnice i zpět a jenž také k tomu konci měl zvláštní glejt papežský, ježto v Kostnici platila vrchní moc papežova na dobu koncilu). A do služeb páně Janových vstupuje tento mladý bakalář artistů — v nejdůvěrnějším styku s mistrem — jako „písař“ nebo našim způsobem mluveno, sekretář.

Do Kostnice přijeli 3. listopadu r. 1414 a spolu se svým pánem Chlumem i mistrem Janem ubytují se u pobožné vdovy Fidy. Mladenovic koná ještě týž den horlivě své povinnosti; píše domů zprávy, jak dojeli a stará se s p. Chlumem, jak nejlépe vůli při Husovu. O tom o všem — a o tom, co dále následovalo — se doví čtenář již z jeho díla samého.

Snaha malých pánů českých i jejich nepatrného sekretáře dočkala se konečně 28. listop. prvního hrozného zklamání. Čtenář níže ze živého líčení Mladenovicova pozná, jak silně a celou duší se snažili i pan Chlum i Petr bakalář onoho dne vydrati Husa ze sítí, kolem něho již již

se zadržujících; jak ho tento moravský Petr doprovázel až do domu veleknězova i jak svého mistra po třikrát vyznal a nezapřel před rozlícenými žalobníky: ale jak nakonec stráž Mistra odvedla a Petr s panem Janem musili odejít s nepořízenou. Aspoň kožich a breviář donesl ještě věrný Petr svému Mistrovi do paláce veleknězova, nežli — ještě téže noci — byl odveden do vězení...

A malý, skromný bakalář zdvojnásobuje nyní svou snahu, koncipuje pro pana Chluma protesty proti Husovu zatčení — zatčení, jež rušilo glejt císařský — a veřejné vyhlášky; sestavuje zprávy domů — do Čech i na Moravu — a burcuje panstvo české k ostrému zakročení; píše nepochybně p. Chlumovi stížné listy k oběma králům — a snaží se vši mocí, stále s panem Chlumem, vždy a všude přítomný, nikdy a nikde neumdlévající, vězení Husovo aspoň ulehčiti, když není možno jeho dveří otevřítí ... Denně se dostavuje k žaláři Husovu, vidí a přemlouvá svědky, podaří se mu konečně nakloniti si i žalárníky a zjednává naposled v lednu 1415, po příchodu Zikmundově, mistrovi písemné spojení s domovem (jde ovšem jeho vlastníma rukama) a p. Chlum opatřuje konečně i snesitelnější vězení. Zatím docházejí také již dopisy panstva z Čech, které důrazně naléhají na kolísajícího ještě Zikmunda — ustoupil sice koncilu, ale ještě se Husa nezřekl naprosto —, aby zjednal platnost svému glejtu a v březnu neúnavný Petr zdánlivě se blíží k cíli —, aby se náhle dožil nového, hořkého zklamání...

Dvacátého března 1415 prchá v přestrojení papež Jan XXIII. z Kostnice, žalárníci Husovi vydávají 24. března klíče vězení jeho Zikmundovi — ale přes veškeru snahu všech Čechů kostnických, za Husa se přimlouvajících, král vydává klíče biskupu kostnickému ... A ten v noci dává jej po Rýně odvéztí do krutého žaláře na své tvrzi v Gottlieben. Sřežení je tak přísné, že ani věrný učedník k svému Mistru nemůže proniknouti — po sedmdesát dní jsou zbaveni p. Chlum a jeho lidé veškerého styku s kazatelem betlemským.

A přicházejí zprávy čím dále tím horší; Hus hyne v žaláři nemocemi, hladem i týráním, tělesným i duševním; jest obava, se onoho slyšení, které kdysi koncil v lednu Zikmundovi slíbil, se nedožije. Tu opět Petr i pan Jan vymáhají doma nová, četnější a důraznější zakročení: a osnují také sami veliký společný projev šlechty české a polské v Kostnici proti

ukrutnému a nedůstojnému jednání s Husem.

Petr sám nepochybně — podle přání a určení p. Chlumova — tuto krásnou a důraznou stížnost česko-polskou sestavil a jménem přítomných pánů 13. května 1415 ve schůzi zástupců jednotlivých národů koncilu předčítal. Stížnost obracela se nejen ke koncilu a potom i ke králi Zikmundovi, nýbrž zvlášť ostře proti odpůrcům a žalobcům Husovým českým, z nichž nejčilejší sice byli Štěpán z Pálče a Michal z Něm. Brodu, ale nejmocnější biskup Jan Litomyšlský a dr. Náz, vyslanec krále Václava. Zejména proti pomluvám biskupa Jana (podle nichž prý v Čechách učedníci Husovi roznášejí svátost oltářní „ve flaškách“ a také ševci jí posluhují) ohradili se páni čeští sami velmi příkře i důrazně. Také další boj s koncilem a jeho zástupci (biskupem litomyšlským a karkassonským) byl veden hlavně slovem a pérem Mladenovicovým, jak níže čtenář se dočte zevrubněji.

Vedle těchto jednání úředních, veřejných i tajných, stará se ovšem Petr o Mistra v žaláři jak může; ale také o všechny jeho přívržence, kteří přicházejí za ním do Kostnice a v příbytku páně Chlumové u vdovy Fidy jsou sice milými hosty, ale vzbuzují jenom nové obavy, aby také oni nepadli do rukou koncilu. S velikými obtížemi podaří se Chlumovi a Petrovi vyrvati koncilu z vězení starého učitele Husova, m. Křišťana, který v pláči se s ním sešel v žaláři — a jen velikými prosbami pohnou oba horlivého Jeronyma k odjezdu z Kostnice. Bylo však již pozdě: na zpáteční cestě byl Jeronym jat a Petr vidí onoho neohroženého bojovníka v řetězích před koncilem (dne 23. května, v době, kdy právě čeští a polští páni bojovali se sborem nejusilovněji o lidštější vězení Husovo), jásoť otců shromážděných, když svého nejvýmluvnějšího a nejhorlivějšího odpůrce měli konečně v rukou — a vidí naposled, jak i za nim zapadají dvě žaláři. Podaří se mu tajně připlížit k oknu cely Jeronymovy a dodává mu odvahy; stráž ho zaplaší — a Petr je za krátko strašným žalářem odloučen od Jeronyma zrovna tak jako od Mistra samého.

Zatím docházejí z Čech a z Moravy protesty panstva, psané podle konceptů Petrových; důrazný několikerý nátlak šlechty kostnické u koncilu a krále vynucuje konečně splnění slibu: jménem sboru odpovídá patriarcha antiošský Čechům i Polákům, že žádaného slyšení se Husovi dostane dne 5. června. Jaké toto slyšení — n následující, dne 7. a 8.

června — bylo, vypsals Mladenovic sám velmi zevrubně.

Poslední měsíc života Husova přináší sekretáři páně Chlumovu práce nejvíce; horečná takřka činnost nestačí opisovati a tajně pronášeti Mistrovy listy do Čech, posílati urgencye o nová zakročení, shledávati potřebné dokumenty a rukopisy, opisovati Husovy spisy, odpovědi k žalobám, veřejná prohlášení, dodávati dopisy přátelům v Kostnici, prostředkovati žádosti i odpovědi koncilu a králi... — ale nikde nenalzáme stížnosti, malý moravský sekretář pracuje pro svého mistra do úpadu, pracuje správně a dobře. Při tom píše rozsáhlé zápisy o všem, čeho byl svědkem, vymáhá si — jenom bakalář — přístup do koncilu skrze Zikmunda, je spolu s pány Chlumem a Leštnou přítomen veřejným slyšením Husovým, podává Mistru zprávy zevrubné (— nemáme z nich žádné zachovány, Hus z opatrnosti tyto nebezpečné lístky ničil —) všem, čeho potřebí... Nedochovaly se nám z této jeho horečné činnosti než zlomky, ale i z nich vidíme, že Hus právem ho ve svém listě 27. červ. 1415 doporučuje universitě pražské: „Poroučím vám Petra z Mladoňovic, nejvěrnějšího a nejstálejšího svého utěšitele a sílitele.“ A totéž čteme v rozlučním listě, který Mistr sám píše žáku: „Věz, že není peněz, jichž bych já chtěl vážit nad tvou nejvroucnější, nejpevnější a nejvěrnější lásku, kterou máš k pravdě a za tvou službu a za útěchu, které jsi mi poskytl v mých souženích. Bůh buď odplatou tvou velikou, ježto já nemám, čím bych ti splatil. Zdaří-li se mi v Praze žíti, tu chtěl bych nejinaak než jako s vlastním bratrem nebo ještě štědřeji o vše se s tebou dělití...“ A v posledním vzkaze přátelům, krátce před smrti, odkazuje — prvnímu Petrovi: „Petře, příteli nejmilejší, kožich sobe nech na mou památku!“ — byl to ten kožich, který mu Petr 28. listopadu přinesl do vězení...

Mladý Moravan neklamal se ovšem, ač do poslední chvíle pracuje horečně o záchranu Husovu, o budoucím osudu Mistrově. Protest šlechty kostnické ukazuje na několika místech zřetelně, že panstvo nedout áve vítězství věci Husovy u koncilu — ale hrozná jistota strašného konce se zjevila nadšenému učedníku teprve na konec poslední audience Husovy, dne 8. června, když spolu s panem Chlumem slyšel krále Zikmunda (jenž ovšem nevěděl, že tito Čechové ho poslouchají), jak vybízí shromážděné kardinály, po skončeném řízení, aby udělali již konec i s Husem i s tím, s

tím (král se tu opakoval, nemoha si vzpomenouti) Jeronymem... Tu teprve poznal jasný mladý Moravan, jak marné a liché byly všechny naděje, jaké illuse si činili Hus a jeho přátelé o lidech a věcech tam za hraničními horami...

A co viděl před sebou 8. června již zrakem duševním, viděl potom 6. července zrakem tělesným jako očítý svědek: od prvního předvedení do předsíně chrámové (Hus jako kacír v kletbě trvajícím nesměl býti účasten služeb Božích) až do poslední modlitby Mistrovy v plamenech hranice... Neměl ovšem nejmenších již pochybností, jaký bude osud Jeronymův — v té cizí, nehostinné půdě nemohlo se ujmouti slovo českého kazatele, žádného... pan z Chlumu i s Petrem bakalářem vracejí se domů a vyřizují poslední vzkazy prvního světce nové církve kališnické.

Pak Petr se rozchází, dokonav svůj úkol, se svým příznivcem a pánem, téhož roku, kdy Jeronym vstupuje na témž místě na hranici, kde před tím Hus — a oddává se nyní horlivě službě památky svého Mistra. Učí na Universitě, na jediné již jen nyní fakultě artistské — a přijav kněžské svěcení přiklání se k starému Křišťanovi z Prachatic; zprvu (od r. 1420) jest při jeho faře svatomichalské oltářníkem a kazatelem, později pak ho zastává jak může a po jeho smrti r. 1439 stává se u sv. Michala farářem. Spolu s ním, v duchu Mistrově, náleží k nejmírnějším z mírných, zastupuje věrně universitu Husovu (r. 1426 stává se děkanem fakulty [a ještě po druhé r. 1441] r. 1439 rektorem university) a když vítězí strana radikálnější, spolu s Křišťanem sdílí žalář a po dvě léta i vyhnanství (1427-1429). Ale vrací se zase, bojuje pak horlivě za kompaktáta a zmírá ve všeobecné vážnosti na své faře 7. února 1451.

Tyto pozdější, pestré a pohnuté, jeho osudy nás ovšem již tak nevábí, jako spíše jeho kult památky Husovy. Na faře Křišťanově v kvasu prvních let mladého táborství často asi se vzpomínalo kazatele betlemského — a mladý mistr i starý farář často se divívali novým proudům, bujným, ale mnohdy kalným a dravým. A tu dovolávali se ti i oni mistra Husa, zjevovaly se spisy o něm, víc anebo méně pravdivé, víc anebo méně tendenční — a tak dozrávala v srdci Petrově myšlenka sepsati úplnou a pravdivou zprávu o tom o všem, co se v Kostnici a před tím vskutku dalo. Byl k tomu připraven jako nikdo jiný; a někdy po r. 1416 se dal do práce.

Plodem tuhé a nesnadné jeho práce, zajisté dlouhé a namáhavé, jest zevrubná a rozsáhlá latinská „Zpráva“ o Husových osudech kostnických, jejíž podstatnou část má čtenář před sebou. Do tohoto vyprávění (níže doslovně a úplně přeloženého; vložil Petr spoustu dokumentů: jsou to opisy jednotlivých vysvědčení a listin, žalob a odpovědí, dopisů a listů, traktátů a kázání — českých i latinských. Žádný z našich rukopisů neobsahuje této ohromné látky úplně; i nejúplnější (rukopis Musea království českého, podle jehož textu překládáno) vynechává leccos, leccos omylem položil na jiné místo. A podobně vydavatelé: dokumenty, Mladenovicem tak těžko sebrané a tak pečlivě opsané, bývají otiskovány jen ve výběru, většina jich bývá pojímána do sbírek listů, obran, žalob atd.

Svou „Zprávu“ Mladenovic psal dlouho, opravoval a doplňoval. Patrné stopy toho nalézáme v našich rukopisech. Ale vždy a všude vidíme, že chtěl věrně a pravdivě zachovati potomkům vše, čeho se mohl o Husových osudech dobrati — a že práce jeho je skutečně vzorně správně a naprosto nestranně sestavena, výhradně a pouze podle ryzí pravdy.

Jména „Husova evangelisty“, které se mu záhy přikládalo, náš Petr si poctivě zasloužil; dílo jeho je psáno skutečně s takovou láskou a úctou k velikému Mistru, při tom však tak věcně, pravdivě a nestranně, že je to vskutku „evangelium Petrovo“. Evangelium se podobá ostatně i v tom, že věrný učedník omezil se úmyslně na pouhé vyličení tragédie kostnické, počínaje přesně Zikmundovým pozváním Husa na koncil a konče jeho upálením. — —

Ohromné dílo Petrovo nebylo ovšem ani jazykem ani formou ani obsahem určeno lidu, vrstvám nejširším. A odtud také, že se zachovalo tak málo úplných opisů. Většinou spokojovali se opisovači jen poslední částí práce, jež ovšem nemá žádných vložených dokumentů — totiž vyličením posledních Husových hodin, dne 5. a 6. července.

A tato část, vlastní „pašije Husova“, byla pak záhy, nejspíše někdy kolem r. 1420, přeložena do češtiny. Snad překlad učinil sám Mladenovic, snad někdo jiný. Překlad jest doslovný, ale jest rozmnožen malými doplňky, z nichž některé pocházejí patrně od některého českého účastníka této tragédie v Kostnici. Spolu s Mladenovicem smrt Husovu viděli a popsali

na př. Jan Bradatý a j.

Překlad této poslední části „Zprávy“ Mladenovicovy jest zachován v několika rukopisech a byl otištěn podle rukopisu vídeňského r. 1870 ve spisku „Duch m. Jana Husi“.

Tento český překlad stal se později částí husitského breviře, jenž, kromě listů Husových a j. obsahoval také život Husův a Jeronymův. Tuto malá knížka tištěna byla po prvé r. 1495, pak 1525 — odtud pak byl tento český překlad poslední části díla Mladenovicova přeložen znova do latiny, odtud pak do němčiny a do jiných jazyků. A tak dílo Mladenovicovo nastoupilo pouť světem (aspoň jeho konec) v novém rouše latinském anebo jiných jazyků moderních.

Pro lepší názor přijalo naše vydání (místo nového překladu) tento staročeský překlad části poslední. Ovšem jsou položeny všechny pozdější přídavky do závorek [hrnatých] a některé zřejmě pozdní a báhorkovité jsou prostě vypuštěny. Tak má čtenář před sebou největší díl práce Mladenovicovy v překladu novém, konec pak v úplném překladu starém, snad od Mladenovice samého pocházejícím.¹

Překlad jest učiněn doslovně — a jest podržen trochu suchý a úřední tón, jakým někdy se „Zpráva“ vyznačuje. Dokumenty ovšem jsou z díla samého vypuštěny a v poznámkách nalezne čtenář upozornění, kde tyto dokumenty může nalézt (nebo jejich stručný obsah). Také jsou vynechány obšírné výpisky z Husových spisů, jež Mladenovic později ke článkům žalobním připojil; dnešnímu čtenáři ani moderní autoři takových rozsáhlých výpisků nepodávají, spokojující se pouhým udáním stránky a paragrafu. Konečné zkráceno často se vracející jména a názvy (m. = mistr, J. = Jan, p. = pán, řeč. = řečený, sv. = svatý atd.), jejichž stálé opakování v bezprostřední blízkosti za sebou všichni obvykle týmž způsobem obcházíme.

První překlad posledních částí Mladenovicovy Zprávy (od konce kn. IV.) vydal v době novější Jos. Pekař r. 1903 V Pamětním listu... k slavnosti položení zákl. kamene k Husovu pomníku na str. 12 až 18 s pěknými

1 Některé mé dodatky (nadpisy kapitol atp., vysvětlení dat po našem způsobu atd.) jsou položeny do závorek.

poznámkami.

Text latinské Relace posledně vydal nejlépe Fr. Palacký 1869 (Documenta Mag. J. Hus, 237—326): text poslední části „Života Husova“ v starém českém překladě podle tisku z r. 1495 vyšel 1917 v mé knížce: „O mučednicích českých knihy patery“ (str. 19—46). Často se uvádějí otisky jednotlivých dokumentů podle vydání Husových Listů a Obran v Světové knihovně, jež jsou čtenáři velmi snadno přístupna. Konečně ovšem nalezne čtenář snadno nějaký život Husův, kdyby mu některé podrobnosti přes poznámky k textu připojené zůstaly nejasny. Populární výklad nalezne v mém M. J. Husovi, vyšlém V Matici Lidu r. 1915; větší kniha s obrazy vyšla u Vilímka r. 1901.

Největší a nejzevrubnější dílo posledně Husovi věnované jest pěkná kniha učence J. Sedláka, M. J. Hus, 1915.²

2 Zevrubnější zprávy o Mladenovicovi, jeho celém díle i českém překladu jeho části poslední spolu s poslední literaturou nalezne čtenář při mém vydání „Knih paterých o mučednicích českých“.

Knihá I.
(Přihody před cestou do Kostnice.)

(Kap. 1.)
(Co se dále v Praze.)

L. P. 1414 nejjasnější kníže a pán, pan Zikmund, Římský, Uherský atd. král, když společně s papežem Janem XXIII. svolal a dal vyhlásiti obecný snem v Kostnici v zemi Švábské, poslal z Lombardie jisté urozené pány české³ domácí rádce své, ukládaje jim, aby m. Jana z Husince, sv. bohosloví bakaláře zřízeného, jeho královským jménem ráčili přivésti a ujistiti jeho bezpečným průvodem a jménem, aby on — jak pro shlazení své tak i království Českého zlé pověsti — ráčil přijíti do Kostnice k řečenému sněmu obecnému a že by ráčil také svůj zvláštní glejt poslati, aby svobodně do Kostnice jda naopak do Čech se mohl vrátiti; slibuje zároveň, že jej vezme pod svou a sv. Říše ochranu a obranu. Pročež potom mu týž glejt poslal vstříc⁴ dvojmo psaný latinsky i německy, jehož znění latinsky tuto doslovně následuje...⁵

Ten tedy m. Hus, vida tolikerý a tak veliký způsob slibů a ujištění, odepsal králi, že určitě k řečenému koncilu hodlá přijíti. A dříve než by vyšel z Prahy, psal před tím hodně mnoho dní své veřejné vyhlášky latinsky, česky i německy a dal je přibíti několikrát na dveřích kostelů katedrálních, farních, klášterních (nebo konventních) a na mnohých

3 Byli to páni Jan z Chlumu a Václav z Dubů.

4 Hus totiž na glejt nečekal a vydal se na cestu bez něho; dostal jej až v Kostnici.

5 Následuje nyní opis glejtu, často již vydaného; také v mých obou životopisech Husových; dán byl 18. října 1414 ve Špýru.

jiných místech, oznamuje veřejně, že chce jíti do Kostnice a že je hotov tam ze své víry komukoli vydati veřejně počet; a jestliže kdo ví od něho nějaký blud nebo kacířství, aby se připravil k cestě tam a odporu proti němu. Znění její tuto doslovně následuje;⁶ následuje česky⁷ — a takle již, která následuje, byla přibita na vratech královských.⁸

Též poslal také své zástupce k velebnému v Kristu, otci, p. Mikulášovi, biskupu Nazaretskému, inkvisitoru kacířské nepravosti v obci a diecézi Pražské od stolice Apoštolské zvlášť zřízenému, otázat se jeho, p. Mikuláše, ví-li naň který blud nebo kacířství, aby veřejně oznámil a vyznal. A ten tedy p. Mikuláš před řečeným zástupcem m. J. Husi i před veřejným notářem a přemnohými svědky hodnověrnými osvědčil, že měl přemnohé rozmluvy s řečeným m. J. Husi a že ho shledal pravým a věrným katolíkem, jak v řečeném zápise jeho osvědčení jasněji bude patrné, jež později sem bude pojato. Nadto p. biskup a inkvisitor kacířské nepravosti Mikuláš pro potvrzení dříve řečeného osvědčení veřejný list se svou zjevnou a visitou pečeti řečenému m. J. Husovi na svědectví toho dal a vyhotovil, jenž sem slovo od slova potom bude pojat.⁹

Mimo to řečený m. J. Hus v plném sněmu pánů království českého, shromážděných spolu s arcibiskupem Pražským panem Konrádem k projednávání věcí království v klášteře sv. Jakuba, poslal týmž pánům list nebo dopis vlastní pečeti spečetěný, žádaje mezi ostatním, aby se řečeného pana arcibiskupa veřejně ráčili otázati, ví-li nějaký blud na řečeného m. Jana Husi či kacířství, že on m. J. Hus je hotov v Čechách i před ním se očistiti; pakli neví, aby mu dal o tom své vysvědčení, že on chce nicméně jíti do Kostnice, aby tam svou viru osvědčil. A ten tedy arcibiskup veřejně vyznal, že nezná nějakého bludu nebo kacířství na řečeného m. J. Husi, než jen, že ho papež, klně; z té kletby aby se řečený m. J. Hus vyvadil a očistil jak může — tak jak toto jeho vyznání a také dotaz pánů jest obsažen ve vysvědčení jemu m. J. Husovi daném a

6 Viz mé vydání Listů Husových v Světové knihovně: I. sv. Listy z vyhnanství č. XXII. A XXIX.

7 Viz v Světové knihovně „Obrany ve vyhnanství“ č. X a pak Listy z vyhnanství č. XXVII.

8 Viz tamtéž Listy ve vyhnanství, č. XXVIII.

9 Viz také níže.

pečetmi urozených pánů Čeňka z Vartemberka, jinak z Veselí, nejv. purkrabí hradu Pražského, Bočka z Poděbrad a Viléma z Vartemberka, jinak ze Zvířetic, spečetěném a níže sem vloženém.¹⁰

Pak když se sešlo plné shromáždění nebo synoda¹¹ všeho duchovenstva a prelátů řečeného království Českého ve dvoře arcibiskupa Pražského, řečený tu. J. Hus poslal svého zástupce ctného muže m. J. z Jesenice, doktora dekretů, do řečeného arcibiskupského dvora Pražského žádaje, aby byl buď sám nebo skrze zástupce připuštěn dotázat se všech a jednotlivých prelátů řečeného království, zná-li z nich kdo který blud neb kacířství na řečeného nt. J. Husi, aby se ohlásil a zapsal podle předpisů kanonických. Však tento m. Jan ani sám ani skrze svého zástupce nebyl připuštěn do řečeného dvora arcibiskupského nebo jakkoli k slyšení či k dotazu, jak to též ze zápisu veřejného o tom učiněného a sem vloženého jasné vyplývá.¹²

(Kap 2.)
(C e s t a d o K o s t n i c e .)

Když to všechno, jak napřed položeno, se dalo, řečený m. J. Hus v průvodu urozených pánů Václava z Dubé a Jana z Chlumu vydal se na cestu do Kostnice a to ve čtvrtek před sv. Havlem (11. října) L. P. 1414.

Následuje opis listu, jež zapečetěný nechal před svým odchodem m. Martinkovi, ukládaje mu, aby ho neotvíral, leč by byl ubezpečen, že by byl zastižen kteroukoli smrtí. Zní takto do slova...¹³

List, který lidu zanechal po odchodu svém na cestu do Kostnice, jež divným způsobem byl na koncilu přeložen do latiny nesprávně, ježto říkali, že zanechal list toho znění, t.: „Kdyby se přihodilo, že bych odvolal, vězte, že to učiním ústy a srdcem nebudu souhlasiti.“ — Necht' se pohlédne, zdali jich lež bude vyvrácena tímto listem, jež následuje

10 O tom jednání na sněmě 2. října 1414 v. níže.

11 Dne 18. října 1414, jako obvykle.

12 Vložen nyní úřední zápis notářský, že Jesenic nebyl připuštěn do dvora arcibiskupova, pak rovněž takový o jeho dotazu k inkvizitoru, biskupu ,Mikuláši Nazaretskému, konečně příslušné vysvědčení inkvizitorovo.

13 Viz Listy II. č. 31.

česky slovo od slova, jak jej zanechal.¹⁴

(Kap. 3.)

(Co se dalo v Norimberce.)

Když pak do Norimberku v pátek po sv. Havlu (15. října) s řečenými pány dorazil, po obědě přišel jistý mistr, jak myslím, Albert, farář od sv. Sebalda, žádaje, aby ráčil s nimi vlídně promluvit. A když svolil, přišli někteří mistři, mezi nimiž byl jeden doktor a mnozí z rady řečeného města, kdež s ním, mistrem, o jednotlivých běžných věcech a o nichž pověst šla o mistrovi, mluvit asi čtyři hodiny; a když o jednotlivostech promluvili, řekli: „Zajisté, mistře, to, co jsme nyní slyšeli, jest katolické a my totéž od mnohých let jsme drželi a učili, držíme a věříme; a — není-li nic jiného proti vám — zajisté se ctí z koncilu odejdete či vrátíte se.“ A tak se navzájem v přízni rozešli. Také v tom městě a jiných říšských městech, jimiž řečený m. Hus jel, takové intimace veřejné latinsky i německy dával na vratech a dveřích kostelů přibíjeti...¹⁵ Následuje list, jež tamže v Norimberce napsav poslal svým věrným přátelům do Prahy.¹⁶

(Kap. 4.)

(Jak jsme přišli do Kostnice.)

Pak v sobotu po Všech svatých, 3. listopadu, m. J. Hus přišel do Kostnice, ubytovav se v ulici sv. Pavla u dobré vdovy řečené Fida. A na zítří p. J. z Chlumu a Jindř. Lacembok šli k papeži Janu XXIII. do jeho paláce, oznamující mu, že m. J. Husa přivedli s glejtem Římského a Uherského krále do Kostnice, žádající, aby z ohledu na krále nedovoľoval jeho, m. Jana, obtěžovati. A papež odpověděl, že nijak nehodlá ho obtěžovati nebo dovoliti obtěžovati; i kdyby byl býval jeho vlastního bratra zabil, že má býti bezpečen za svého pobytu v Kostnici.

14 Viz Listy III. č. 3.

15 Viz Listy, III. č. 2.

16 Viz Listy, III. č. 5.

Zatím přišel do Kostnice m. Štěpán Páleč,¹⁷ když m. Stanislav ze Znojma na cestě v Čechách v Jindřichově Hradci hlízou zemřel. Tento pak Páleč přišed do Kostnice hned se připojil k Michalovi Soudnému, nabadači a odpůrci m. Husa a sepsav nějaké články proti m. Husovi a jiné, jež prý vybrali ze spisu „O církvi“, s řečeným Michalem běhal po všech přednějších kardinálech, arcibiskupech, biskupech a jiných prelátech: a to jsme jej tam viděli téměř každodenně provozovati. Tu řečeného J. Husa obžalovával a nabádal je, aby ho vůbec zatkli. Pak si přibrál mnichy dominikány a z jiných řádů a ukazoval jim řečené a jiné články i štvál je a pobízel, zvláště vyšší, jako mistry bohosloví, proti němu, m. Husovi a dával jim články, proti řečenému m. Husovi sebrané i jiné žaloby, jež jsem potom od jeho lidí z nich i já opsal.

Tento pak Páleč byl veliký přítel takřka od mládi řečeného m. J. Husa i druh; ale když jistá křížová výprava¹⁸ Jana XXIII. (jenž nyní, s papežství sesazen, slove Baltazar Cossa) proti Ladislavu králi Neapolskému přišla do Prahy, řeč. m. Hus, jenž viděl, že jest zákonu Božímu a lásce odporná a neshodná, postavil se proti ní. Reč. Páleč však, ježto byl od řeč. Baltazara zajat a obrán v Bologni, neodvážil se tedy jeho bule odporovati, ačkoli říkal na faře m. Křišťana, faráře u sv. Michala na St. městě v Praze, před přemnohými mistry, bakaláři a studenty a zvláště u přítomnosti samého m. J. Husa tamže, že „obsahuje bludy makavé“ totiž ta bula. A odtud do nesvárů a hádek s řeč. m. Husem upadl, kterého potom hlavně pronásledoval jak dříve tak i na koncilu řeč. Kostnickém.

Řeč. Michal pak byl kdysi farářem u sv. Vojtěcha na Novém městě pražském. A když se prohlásil za znalce opravy zlatých dolů, král Český Václav dal mu velikou summu peněz na opravu zlatých dolů v Jílovém; a ten opustiv osadníky a vzav peníze, pokusil se zlaté doly opravit. Ježto však nic nemohl provést, s řeč. penězi tajně uprchl z království ke dvoru římskému; a těmi penězi (a jinými, poskytnutými mu odpůrci řeč. m. Husa) platil procesy a pňhony proti m. Husovi a jeho stoupencům; tyto procesy také u přítomnosti řeč. m. Husa v Kostnici na dveře chrámové přibíjel.

(Následuje list a mnohé jiné české i latinské, jež jsou psány v Kostnici

17 Výklad jednotlivých jmen jest podán vzadu, v rejstříku.

18 Týče se buly papežské a výpravě křížové a známých události z r. 1412.

od m. J. Husi lidu a také přátelům jeho zvláštním.)¹⁹

¹⁹ Viz Listy III. č. 10., 9., 11. Některé z nich nad u Mladenovice chybí.

Kniha II.
(O Husově zatčení a uvěznění)

(Kap. I.)
(O H u s o v ě z a t č e n í)

Když pak řeč. m. J. Hus dlel v Kostnici půlčtvrté neděle, povídalo se po městě, že byl m. Hus vyvezen z města na voze, na němž se seno vezlo — ale nebylo to pravda. Takto to bylo totiž: čeledínové, kteří jeli s řečeným vozem pro seno; plachtu nebo příkrývky (obecně „šperloch“) s vozu nesundali, ale teprve po dvou nebo třech jízdách sňali a bez toho přikrytí opět seno vezli. Z toho tehdy se někteří domýšleli, nebo se povídalo, že m. Hus byl již z města v seně vyvezen a tak že vyvázl v seně a ven byl vyvezen: ale v pravdě ani žádná zmínka o té věci nikdy nebyla, jak bylo později a jest zjeveno. Kdyby byl býval vyvázl, nikdy by nebyl býval zatčen a žalařován, aniž od nich konečně odsouzen.

Potom ve čtvrtek, totiž po sv. Kateřině (28. listopadu), kardinálové, kteří tehdy byli v Kostnici, poštváni od řeč. jeho nenávisníků, totiž Pálče a Michala Soudného, poslali dva biskupy, totiž Augšpurského a Tridentského, purkmistra Kostnického a jakéhos rytíře Hanse von Boden do hospody Husovy. Ti když přišli v hodinu obědním řekli p. J. z Chlumu, že přicházejí od kardinálů a na rozkaz papežův k m. J. Husovi a jakož on dříve si žádal mluvit s nimi, že již jsou ochotni ho slyšeti. A p. J. z Chlumu vstav napřed velice zlostně k nim mluvil, řka: „Víte-liž, nejdůstojnější otcové, kterak a jakým způsobem sem přišel m. J. Hus? Pakli nevíte, hle, já vám řeknu: když my, totiž já a p. V. z Leštna, jsme byli ve Friaulu s naším císařem pánem a měli jsme v úmyslu se vrátiti do

království našeho, nebo země, on nám tehdy nařídil, abychom my m. Jana ujistili jeho bezpečným průvodem a tak aby přišel k tomuto koncilu. Pročež vězte to, abyste vy nečinili (nic) proti vážnosti pána našeho.“ A purkmistrovi řekl německy: „Vy vězte, že kdyby d'ábel přišel k jednání své pře, musil by býti pravdivě slyšeti.“ Nadto řekl p. Jan jim, biskupům: „Král pán sám řekl ještě dále: 'a jestliže m. Hus svolí k cestě do Kostnice s vámi, tedy mu řekněte, aby o té věci nic nemluvil, leč v mé přítomnosti, až já s pomocí Boží do Kostnice přijdu'.“

To slyševše všichni příchozí, že jim tak urputným způsobem odpovídal, řekli (a zvláště Tridentský či Trientský biskup): „P. Jane, přišli jsme toliko pro lepší pokoj, aby hluku nebylo.“ A m. J. Hus, vstav od stolu, jehož, jak myslím, žádný z biskupů dotud neznal, odpověděl: „Já jsem nepřišel sem toliko ke kardinálům a nikdy jsem nežádal mluvit s nimi zvláště, nýbrž přišel jsou k celému koncilu a tam promluví, cokoli Bůh dá a o čem budu dotázán; ale přece k požádání pp. kardinálů jsem hotov ihned přijít k nim a budu-li o něčem dotázán, doufám, že spíše chci smrt voliti než bych zapřel pravdu z písem nebo jinak mnou poznanou.“ A řeč. biskupové za této přátelské rozmluvy, v níž jeho m. Husa konečně žádali, aby přišel k řeč. kardinálům, že chtí s nim mluvit, obklíčili dům příbytku m. Husa a několik jiných kolem dokola oděnci z řeč. obce. A když mistr sestupoval, vyšla mu vstříc domácí, s níž se loučil řka: „Žehnej ti Bůh“, jež odpovídajíc plakala. A tíž biskupové, jak se říkalo od některých, když sestupovali, řekli: „Již více nehudeš konati služeb (nebo mší).“ A vstoupiv na koníčka jakéhos s řeč. posly a s řeč. p. J. z Chlumu, průvodčím svým, jel do paláce papežova a ke kardinálům.

(Kap. 2.)
(P r v n í v ý s l e c h .)

A když přišel ke kardinálům a pozdravil je, tekli mu: „M. Jene! Mnoho podivného se se o vás povídá, že jste mnoho bludů držel a rozséval v království Českém; a proto jsme vás dali povolati, chtíce s vámi mluvit, jestli tak?“ A on odpověděl: „Nejdůstojnější otcové! Věziž Vaše Otcovství, že bych spíše chtěl zemřít, než bych chtěl blud držeti. A hle:

svobodně jsem přišel k tomuto sv. koncilu a po naučení, že jsem někde bloudil, jsem hotov pokorně se dáti opravit a polepšiti.“ A kardinálové řekli: „Zajisté, to jsou dobrá slova.“ A to řeckše odešli po svých, nechavše tu mistra pod stráží. A p. Jan zůstal s Ním.

Zatím nařídili jakémus františkánu, jménem Didakovi, profesoru bohosloví, aby zkoušel mistra, tam již pod stráží ozbrojenců chovaného. Ten přistoupiv k němu řekl: „Vážený mistře! Já ubohý prostý mnich, ježto jsem slyšel, jak se vám připisuje mnoho odchylného, proto jsem sem přešel k vám, chtě se poučiti, zdali to tak jest čili nic a zdali to držíte, co se vám připisuje. A napřed se říká, že vy držíte a tvrdíte, že po posvěcení a pronesení slov v svátosti oltářní zůstává chléb hmotný.“ A m. J. Hus odpověděl: „Nedržím.“ A když třikrát tak odpověděl, p. J. z Chlumu tamže sedící řekl: „Jaký pak ty jsi? Přece kdyby mi někdo věc jednou potvrdil nebo popřel, já bych mu věřil: a hle, on ti třikrát vykládá: 'nedržím' a pořád dále se tážeš?“ A onen řekl: „Vzácný rytíři, nemějte za zlé mně prostému a ubohému mnichu, že se ptám pro poučení.“ A když se dále dotazoval m. Jana mezi ostatním o jednotě hypostatické čili jaká jest ta jedno ta Božství s lidstvím v Kristu, řekl mistr p. Janovi česky: „Jistě, tenhle mnich nazývá se ubohým prost'áčkem, není však příliš prostý, ježto žádá rozřešení nejhlubší záhady.“ A obrátiv se k mnichovi pravil: „Ty, bratře, pravíš se prostým a já pozoruji, že jsi obojetný, ne prostý.“ A on řekl: „Popírám, bych byl obojetný.“ A mistr dokazoval: „K prostotě člověka se vyžaduje, aspoň po mravní stránce, aby mysl neb srdce, ústa nebo řeč a skutek souhlasily: a ježto se to u tebe nesrovnává, protože ústa předstírají prostotu a vyznávají, že jsi prost'áček — skutky pak ukazují subtilnost při dotaze po tak těžkých látkách — a to se nezdá, že směřovalo k jednomu a tedy k prostému...”

A přece, bez ohledu na to, povím, co o té otázce myslím.“ A když mu ji vyložil, potom m. J. Husovi děkoval za dobrý výklad. (Proč však ten výklad tu není položen? Důvod jest, že p. Jan nemohl si ho pamatovati.) A hned týž mnich odešel. A přistoupivše okolo stojící žoldnéři ve službách papežových (tehdy Jana XXIII.), řekli: „A víte, kdo to byl?“ A mistr odpověděl: „Nikoli.“ A oni řekli: „To jest m. Didakus, pokládáný za nejvýbornějšího teologa v cele Itálii.“ A m. Hus řekl: „Ó, kdybych to byl býval věděl, jinak bych ho byl Písmem rozsekal! A kéž by byli

všichni takoví! S pomocí Boží a přispěním písma sv. nebál bych se jich nic.“

Po obědě potom o 4. hod. odpolední sešli se opět řečení kardinálové do paláce papežova, radíce se, co udělají s řeč. m. J. Husem. Protivníci jeho však, Páleč, Michal a j., stále štvali je a jiné preláty, aby nijak nebyl propouštěn, jak jest patrné z prvních článků Michalových ke konci.²⁰ A skákajíce po síni, radovali se pravice: „Haha, již ho máme a nevyjde nám, dokud nezaplatí posledního haléře.“ A přišed sem Páleč, nalezl m. J. Kardinála,²¹ jenž přišel s m. Husem a řekl mu: „M. Jene, je mi Vás líto, že jste se dal svěsti: vzácný jste byl dříve u tohoto dvora (t. papežova), znamenitější nad ostatní Čechy — a již Vás pro tuhle sektu takřka za nic nepokládají.“ Jemu odvětil m. Kardinál: „M. Štěpáne, mně je Vás více líto. Tak i Vy, kdybyste věděl něco zlého na mne, co činím, tehdy byste mne měl litovati.“ A hned od sebe odešli. Petr však z Mladoňovic se hádal s mnichem Petrem, kdysi kazatelem v Praze u sv. Klimenta u mostu, o jakémisi kázání²² řka: „P. Petře! Kde byla ta bitva, o niž jste kázal? (t. že kdosi kázal v Praze, aby se každý opásal mečem a zabil otce i matku).“ Ten řekl: „Já nevím, co povídáš.“ A hned přišed Páleč řekl mnichovi: „Pojď, nech jich!“ A Petr jemu: „Vždyť mluvíme pokojně.“ A opět Páleč odpověděl vysokým hlasem a zlobnou tváří: „Ah, pokojně! Dám mu již moře Písma!“ vrtě rukama a dobře třikrát opakuje. Jemuž Petr: „Mistře! Slyšeli jste někdy, že by si stýskal zlatník, maje hojnost zlata a stříbra před očima?“ Ten odpověděl: „Nikoli.“ Jemu Petr: „Tak m. J. Hus, když mu dáte moře nebo dvojí moře sv. Písma, nebude si stýskati čta je, ale se radovati a snad budou i pro něho.“ Ten řekl: „Nikoli, ale proti němu.“ A opět (Petr) ... Jemu Páleč: „Tahle slova jsou k Efezským.“ A Petr mu naproti: „A Vaše ke Korintským.“ A tak zuřivě Páleč vzav s sebou mnicha, odešel z domu sv. otce nebo paláce, nejsv. totiž papeže Jana XXIII., nyní zvaného Cossa.

20 Viz Hus, Obrany, II. 29-37.

21 M. Jan Kardinál jel dcb Kostnice jako vyslanec university na jednom voze s Husem.

22 Týká se Husova kázání z r. 1410 na slova písma „Přinut' vjíti“, v němž Hus doporučel posluchačům opásati se mečem duchovním.

(Kap. 3.)
(Husovo uvěznění.)

Když se pak připozdilo, poslali holmistra papežova k p. Janovi, aby — libo-li mu — odešel a m. Hus aby zůstal v paláci papežově. A p. Jan, rozhněván, že pod takovou hezkou rozmluvou m. Jusa zatkli, šel hned k papeži, u přítomnosti řeč. kardinálu a řekl mu: „Sv. otče! Toho mi Vaše Otcovství neslíbilo, ani strýci mému, p. Jindř. Lacembokovi. Řekl jsem Vašemu Otcovství, a říkám ještě, že jsem přivedl s bezpečným průvodem pána mého, Římského krále, m. Husa: a Vaše Otcovství řeklo, že kdyby Vašeho bratra zabil, měl by tu býti bezpečen a že ho nechce obtěžovati ani nechati obtěžovati aniž co proti němu začínati. A hle, již se zatýká pod řeč. glejtem a Váš posel, jeden z komory, jakýs František, byl v hospodě pro mistra, aby jej přivedl. A věziž Vaše Otcovství, že chci křičeti a napomínati všech, kteří porušili glejty pána mého.“ A papež odpověděl p. Janovi: „Hle, tu moji bratři slyší (— ukazuje na kardinály —), že já jsem nikdy nenařídil ho zatknouti: a onen František je biřic, on není můj.“ A potom řekl p. Janovi samotnému: „Víte přece, jak stojí mé věci s nimi: oni mi ho odevzdali a musil jsem jej přijmouti do vazby.“ Ale klamal, jak se potom ukázalo v některých bodech, protože tam povídá: „Mám již onoho kaciře, jehož chtěl chrániti ten král Zikmund“ a jak myslím, psal králi Francouzskému ze Šafhaus, když utekl z Kostnice.

Toto tedy, co napřed řečeno, uslyšev od papeže p. Jan odešel a m. J. Hus zůstal v paláci papežském, strážěn žoldněří. Potom mu dán od Petra jeho kožich a breviář. A hned téže noci, o hodině (jak se říkalo) 9., veden byl do domu kantora²³ Kostnického chrámu, v kterémž domě byl jeden kardinál; a tam po 8 dní žoldněří byl strážěn. Potom však byl veden do kláštera dominikánského, jenž leží na Rýně nebo na řeč. jezeře a tam byl vsazen do stinného nebo tmavého žaláře a přímo sousedícího se stokou jakousi, v němž ležel nebo seděl až do květné neděle (21. března 1415) od řeč. doby, kdy tam byl dán, t. od svátku sv. Mikuláše (6. prosince 1414) vyznavače. Když v tom vězení po několik neděl ležel, těžká horečka a zácpa na něho přišla, takže již o životě jeho pochybovali a papež Jan XXIII. mu poslal své lékaře, kteří mu dali v žaláři klystér.

23 Míni se ovšem kanovník, zvaný „cantor“, ředitel kůru.

(Kap. 4.)
(V y š e t ř o v á n í a v ý p o v ě d i s v ě d k ů .)

Zatím nepřátelé jeho nabádali vůdce koncilu, aby jim vybrali soudce proti a na m. J. Husi: a vybrali jim tři komisaře neb soudce, t. patriarchu Cařihradského, biskupa Kastelského a Bukoveckého, před něž svědkové byli obsíláni a vyslýcháni a k mistru do žaláře přiváděni za největší jeho nemoci, aby viděl ty svědky přísahati. Jich jména jsem zvěděl a které jsem viděl, jsou tito: první Mürnsterberg. doktor theologie a Petr Storch, kteří kdysi byli mistry pražskými kollegiáty, ale nyní v Lipsku v Míšni; také Páleč, doktor Zeiselmester, jenž kdysi býval oficiálem pražské diecese, Berúnes, kollegiát v koleji Karlově, Petr mnich od sv. Klimenta (tomu mistr řekl, jak sám tu pověděl, že on jest úhlavní a veliký jeho nepřítel: a jak jsem na něm viděl a pozoroval, líbilo se mu to, ježto to s radostí pověděl před žalářem); také Adam, licenciát práva kanonického, jenž řekl, dřív než byl odvolán do žaláře: „Dobře by byl udělal, kdyby byl v Norimberce čekal na krále.“ Také jeden laik, jenž řekl také, dříve než byl volán, česky: „Přisahu Bohu, že neviem co svědčiti.“²⁴ Jemuž Michal Soudný: „Milý brachu — a ty nevieš, co tebe budú tázati — a přísaháš že nevieš co svědčiti. A já bych chtěl na svého otce svědčiti, což by bylo proti vieře.“ Onen však laik odvětil: „Pravda, ale já nic nevím.“ Také Petr mnich, jenž kdysi býval opatem u sv. Ambrože na Novém městě pražském, jenž chtěl tu přejíti a Michal zavolal na něho řka: „Tys přece včera vykonal přísahu.“ A tehdy jich bylo dobře 15, když se to stalo, jak onen mnich vypovídal: a nejen oni, ale ještě mimo naše vědění mnohem více jich vypovíдалo, jichž Bůh ušetří. A nechťeli dáti žádného obhájce nebo advokáta jemu, m. Husovi, k obraně a obhájení proti řeč. svědkům (z nichž mnozí byli jeho úhlavní nepřátelé), ač požádání a vybízení, říkajíce, že je to proti jejich právům, ježto nikdo nemá hájiti podezřelého z bludařství. A mnoho tomu podobného uváděli na svůj prospěch.

Však p. Jan v následujících dnech po zatčení m. Husa si stěžoval u papeže a kardinálů, že m. J. Husa oni pod glejtem královým zatkli a řeč. glejt králův před hrabaty, rytíři, pány, biskupy a znamenitějšími měšťany

24 Tyto dva výroky jsou zapsány staročesky.

obce Kostnické ukazoval a dával čísti. Potom však v sobotu před svátkem sv. Tomáše (20. prosince) apoštola stížné listy na papeže a kardinály sám přibil na veřeje velikého chrámu Kostnického vedle dvora papežova a jiných kostelů, stěžuje si na něho, papeže, že daného slova nezdržel a že m. J. Husa pod veřejným glejtem královým zatkl a zatčeného vězní, jakož v řeč. listě, jeho přitištěnou pečeti zapečetěném, sem vloženém, jasněji bude patrnó; jehož opis následuje do slova.²⁵ 9 V jazyce německém byl uveřejněn podobný v přípise. —

Jakmile tedy řeč. m. Jan z nemoci své poněkud se pozdravil, hned řeč. komisaři podali mu asi 41 arlikulů, o nichž říkali, že jsou vybrány z jeho knížky „O církvi“, kteréž však Páleč lživě a nesprávně vybral, zkracuje některá na začátku, jiné uprostřed, jiné na konci - a jiné, které v knize nejsou položeny, znova vymýšleje. K těm později mistr své odpovědi vlastní rukou napsal v žaláři, tak jak v knihách jeho stálo: tyto artikule s odpovědí z péra samého mistra opsanou sem budou také vloženy — a začínají: Já Jan Hus,...²⁶ Odpovídal k nim bez knih; o těch odpovědech potom, pečlivě srovnaných s knihou rukou jeho napsanou, shledávalo se, že s původní knihou jeho slovo od slova veskrze souhlasí. Také v tom žaláři sepsal některé překrásně traktátky na žádost některých žaláříků, nemaje knihy ku pomoci. t. traktátek o ‚Otčenáši, výklad Desatera, o těle Kristově, o manželství, o pokání, o třech nepřátelích člověka, o hříchu a jeho družích, o milování a poznání Boha — atd, což také sem bude pojato.²⁷

(Kap. 5.)

(Žalářování na Gottlieben.)

Zatím ve středu před nedělí květnou (20. března), u 3. hodině noční (jak se zdálo), papež Jan XXIII. v laickém přestrojení prchl a tajně utekl z Kostnice do jakéhos města Bedřicha vévody Rakouského, jež bylo od Kostnice vzdáleno 4 míle, t. do Šafhaus. Později ho jeho čeď a

25 Následuje opis veřejného protestu Chlumova.

26 Viz Obrany, III, 21-55.

27 Jsou to tzv. spisky kostnické, v českém překladu otištěné v Sebr. Spisech Husových V, 211-250.

strážcové řeč. m. Jana následovali a klíče řeč. žaláře, v němž byl mistr vězněn, králi a jak se říkalo koncilu odevzdali, sprost'ující se nadále stráže u m. Husa, A král s koncilem vzav klíče, a to na neděli květnou (24. března), odevzdal je biskupu Kostnickému. aby přijal mistra v moc svou. Hle, tu ho již mohl se cti vysvoboditi ze žaláře a svému glejtu dosti učiniti, kdyby byl správně si tu vedl! A biskup dal téže noci žoldnéři m. Jana do tvrze nebo hradu svého odvésti. A ti vzavše mistra posadili ho v noci v poutěch na loď a vezli nebo plavili se s ním po Rýně až na hrad Gottlieben řeč. biskupa Kostnického, vzdálený od Kostnice asi čtvrt míle. Na tom hradě od květné neděle ležel v tmavé věži, avšak nahoře, chodě v poutech a v noci železným poutem ke stěně u lože přikován — a tak vždy v poutech, až po dobu svého návratu zpět do Kostnice, kde tehdy u františkánů v jistém žaláři, jak potom bude řečeno, ležel spoután.

V prvním žaláři u dominikánů, jak bylo řečeno, napsal nějaké traktátky a listy svým přátelům, které také níže budou sem vloženy. A tenhle list lidu česky, jenž tuto následuje. Doslovně „Bůh s vámi“ atd.²⁸ Ten list p. Havlík, ještě jsa v Betlemě, sám četl lidu na kázání a ukazoval na roztrhaný papír, říkáje takto doslovně; „Haha, Husi již se papíru nedostává!“²⁹

(Kap. 6.)

(Zakročení šlechty české a polské.)

Když pak on ležel, jak napřed položeno, v řeč. hradě spoután, zatím urození páni, rytíři a vladykové Českého a Polského národa, jak z lásky ku pravda a cti i pověsti přeslavného království Českého, vydaného tehdy od jeho nenávisníků a lidí lehké povahy posměchu, klevetě a pomluvě cizinců, hodlajíce se vynasnažiti ti, jako dědicové tohoto království, o nápravu a náhradu — tak i pro ochranu řeč. m. J. Husi, svého kdysi kazatele a učitele výtečného, tehdy všeliké lidské pomoci zbaveného — aby pravda volněji mohla míti přístup do veřejnosti, chtěje aspoň slovným zakročením vděčně přispěti s touhou po vykonání díla, ježto se ukazovala nezbytnost věci — svorni v dobré horlivosti a stejném

28 Viz Husovy Listy III. č. 17. a také předchozí poznámku.

29 Psáno staročesky.

přání, ustanovili podati a veřejně přečísti list níže psaný a ostatní následující samému koncilu nebo aspoň deputovaným čtyř národů toho koncilu, t. německého, anglického, francouzského a vlašského. A čtení jich pánové napřed jmenovaní osobně byli přítomni a to z národa Českého pánové podepsaní: p. Václav z Dubé jinak z Leštna, p. J. z Chlumu, p. Jindř. Lacembok, p. Póta z Ilburka, p. Václav Myška z Hrádku, p. Bohuslav z Dúpova. p. Skála z Lilče a jiní rytíři a vладыkové v Kostnici tehdy přítomní. Z národa však Polského byli tito: p. Januš Kališský, p. Záviše Černý - poslové krále Polského, p. Bořuta, p. Donín. p. Balický a jiní řeč. národa rytíři a vладыkové tehdy v Kostnici jsoucí.

První tedy list deputovaným koncilu a řeč. národů podaný řeč. pány v úterý dne 13. května následuje těmito slovy...³⁰ Ten list byl předložen národům o m. J. Husovi, sv. Theol. bakaláři, v úterý dne 13. května, před Božím hodem svatosdušním, pány Českého a Polského národa v Kostnici, v klášteře františkánském.

Jména pánů, kteří řeč. list předložili, jsou tuto zvláště: p. Jindř. Lacembok, p. J. z Chlumu, řeč. Kepka, p. Václav z Leštna a z Dubé, p. Šrank mladší a jeho otec, p. Myška z Hrádku, p. Kuneš z Chlumu, p. Skála z Moravy, p. Beškovec. Z Poláků jsou tito: p. Záviše, řeč. Černý, p. Kališský, p. Borota a jiní přemnozí atd. Předčítatelem však tohoto listu byl Petr z Mladoňovic, tehdy bakalář, nyní však mistr v uměních.³¹

A když řeč. list byl čten a skončeno, co se vztahovalo k Čechům i k Polákům, a začala se druhá část jež se týkala toliko pánů českých (totiž ona „Ostatně, nejdůstojnější otcové...“), hned povstal biskup Litomyšlský a řekl: „*Haha, to' se mne dotýče i mých*“³² — a řka podobné latinsky: „Nejdůstojnější otcové a pánové! Tento poslední článek týče se mne a mých.“ A tak si vyžádal rozmyšlení, jakož i odpověděl, jak hned níže jeho odpověď slovně bude a jest patrna. Ale řeč. pánové z národů řekli pánům českým a polským. že na řeč. předčítaný list dají odpověď

30 Následuje obsáhlý protest české a polské šlechty proti nedůstojnému nakládání s Husem. Na konec jeho ohrazují se páni čeští potom sami proti pomluvám (šířeným zejména v koncilu biskupem litomyšlským) jakoby ševci v Čechách v lahvích roznášeli svátost oltářní.

31 Odtud vidíme, že psal Petr již po r. 1416, kdy se stal mistrem.

32 Je zapsáno v textu staročesky.

zítra, a že na tom slušně budou moci přestat a dosti míti, jakož také bude patrna odpověď táž níže po odpovědi biskupa Litomyšlského.

Následuje odpověď p. biskupa Litomyšlského k druhému článku řeč. listu (totiž onomu: „Ostatně, nejdůstojnější otcové...“), ve čtvrtek před Letnicemi³³ (16. května).

Odpověď na odpověď deputovaných koncilu pánům ústně danou biskupem Karkassonským (se stručným obsahem jejich odpovědi) v sobotu o vigílii svatodušní (18. května) byla přednesena Petrem z Mladenovic v refektáři (františkánů) jako shora...³⁴ Tento list čten byl v Kostnici na odpověď pp. deputovaných ve při J. Husi u františkánů ve velikém refektáři z rozkazu řeč. pánů, Čechů t. a Poláků, skrze P(etra) z M(ladenovic) v sobotu, jež byla 18. den měsíce května, před celým národem německým a deputovaným všech ostatních národů, t. francouzského, italského a anglického předložena.

Tamtéž byl předložen opis veřejného osvědčení, spečetěný velikou pečeti university Pražské, v němž m. J. Hus vyznává svou katolickou viru,³⁵ zavrhuje mnohé falešné články sobě připisované a omlouvaje se pro nestání osobní slušné. A ten opis byl L. P. 1412 poslán papeži Janu XXIII. a tehdy pověšen na vrata chrámu sv. Petra v Římě.

To však, nač páni v tom listu odpovídají, jest odpověď koncilu ústně daná řeč. pp. Českého a Polského národa biskupem Karkassonským.

Odpověď na odpověď biskupa Litomyšlského, již předložil ve čtvrtek, dne 16. května.³⁶

Dole psaný list byl předložen³⁷ řeč. deputovaným koncilu z národů v pátek před sv. Marcelem, poslední den měsíce května, pány Českého a Poliského národa shora řečenými (mimo klausuli první, t. „Nejjasnějšímu knižeti“ až k „nejdůstojnější v Kristu otcové“ — a také

33 Následuje ostrá o útočná odpověď biskupa Litomyšlského.

34 Následuje krásná a mohutná odpověď šlechty české i polské na vytáčky koncilu.

Páni nabízejí, aby Hus by propuštěn z vězení na jejich záruku.

35 Byl to list Husův papeži ze dne 1. v. Hus, Listy I. č. 23.

36 Následuje ostré odbytí, s vysoka a důrazně pověděné, biskupa litomyšlského.

37 Viz 3. odstavec níže.

poslední klausuli, týčící se krále) — a deputování národů rozhodlo, aby dole psaný list byl pánům protokolován skrze jejich, deputovaných, notáře.

S tím listem byl předložen zápis o veřejném vysvědčení³⁸ důst. otce p. Mikuláše biskupa Nazaretského, jímž vyznává jako inkvizitor kacírský od stolice Apoštolské pro obec a diecési Pražskou zřízený, že z obcování a z rozmluv mnohých s m. Husem žádného na něm bludu nebo kacírství neshledal, jak v řeč. zápise bude patrné.

Tamže také byl předložen list pánů Moravských, přímluvný za m. Husa s 11 pečetmi. Následuje tedy tento list takto do slova.³⁹

To bylo předloženo nejbližší pátek po svátku Božího Těla (31. května) deputovaným národů skrze pány české s veřejnými vysvědčeními dole psanými, mimo první klausuli a poslední, s nimiž týž opis listu téhož dne byl předložen králi.⁴⁰

Jakmile tedy tento list řeč. dne i místa těm deputovaným národa byl předložen, p. patriarcha Antiošský jménem deputovaných odpověděl, nejprve o protestaci⁴¹ řečené pravě: „Bude-li tato jeho protestace platna, uvidí se při procesu soudním“; po druhá u falešném vybrání jeho článků, učiněném skrze nenávistníky mistrovy, řekl: „Jsou-li dobře či špatně vybrány, uvidí se na konci a v konečném rozsudku, v němž bude-li on spravedlivým shledán, jeho nenávistníci a odpůrci tehdy budou zahanbeni“. O nabídce pánů záruky na čestné slovo za osobu m. J. Husí odpověděl, že i kdyby se dávalo tisíc rukojmí, že by bylo jim deputovaným proti jejich svědomí takového člověka, jemuž žádným způsobem nesmí se věřiti, dáti do rukou rukojmí. O konečné pak žádosti slyšení odpověděl, že páni deputovaní žádost pánů vyslyšeli a jemu J. Husovi nejbližší středu (t. j. ve středu hned tehdy následující, jež byla 5. den června) chtí dáti laskavě veřejné slyšení a že s ním chtí vlídně

38 Viz kap. 1. v knize I. ke konci — a dole odst. 4.

39 Je to český list pánů moravských ze dne 8. května 1415, často tištěný a překládaný - ale v rukopise Mladenovicově na tomto místě scházející.

40 Následuje opis protestu šlechty králi, do něhož je vložen opis žádosti šlechty od koncilu. Do této žádosti jest opět vložena Husova protestace (viz Hus, Obrany III, č. 1.)

41 Míjí se zmíněná právě protestace Husova (Obrany III, č. 1.)

jednati. [Které pak a jaké a jak vlídné bylo to slyšení, jest patrné tu, kde se ono vypisuje spolu s jinými následujícími na místě svém — totiž ve středu po sv. Marcelu (5. června) před zatměním slunce a v pátek (7. června) na den zatmění slunce a v sobotu (8. června) po zatmění slunce.] A na konec přislíbil, že se rozhodli řeč. žádost pánů skrze notáře koncilu dáti protokolovati a jim opis vydati, jak zaň žádali: ale tohoto opisu se (nám) nedostalo.

Zápis o vysvědčení řeč. p. inkvisitora kacírské nepravosti, kde veřejné vyznal že nezná nijakého bludu nebo kacírství na svrchu řečeného m. J. Husi, následuje...⁴²

Tamže také byl předložen veřejný zápis, pečetí Pražské university spečetěný, v němž m. J. Hus vyznává svou víru, píše papeži Janu XXIII. odmítaje stále bludy sobě skrze své nenávislníky připsané a že proto byl udán stoličce Apoštolské. A tento přípis zde slovo od slova následuje v této formě.⁴³

List svědecký, biskupa Nazaretského, inkvisitora kacírské nepravosti v obci a diecési Pražské od stolice Apoštolské zvl. ustanoveného, jež vydal m. J. Husovi svou pečetí visutou, jež jsem já sám s řeč. Pečetí částěji v rukou držel a četl, následuje tu slovo od slova takto.⁴⁴

42 Následuje opis zmíněného zápisu notářského (v kap. 1. kn. I. ke konci; a opis svědectví notářského, že Hus a jeho zástupci marně se domáhali u arcibiskupa slyšení nebo oznámení žalob (v. tamže).

43 Následuje slavné osvědčení Husovy pravověrnosti ze dne 1. září 1411 (v. Hus, Listy I., č. 23); viz již shora.

44 Následuje opis vysvědčení inkvisitorova (v. shora, kn. I., kap. 1. ke konci).

Kniha III.
(O Husových slyšeních dne 5. a 7. června)

(Kap. 1.)
(Slib veřejného slyšení)

V sobotu před sv. Marcelem, jež byla 1. den měsíce června, šlechta Českého a Polského národa předložila list nebo ceduli před deputovanými koncilu u františkánů. V tom listu bylo položeno, že m. J. Hus do Kostnice svobodně přišed svou víru chce každému žádajícímu objasnit a z ní vydati počet, a že nic z toho, co se mu připisuje, nechce zatvrzele bránit nebo držeti, ale v kterýchkoli bodech, klausulích nebo člancích bude zpraven důkladnějším písmem, než sám učil, psal nebo položil, ochoten jest pokorně odvolati — jakž jeho protestace v řečeném listě vložená jasněji to okazuje (jež se začíná takto: „Ctihodní otcové“ atd.)⁴⁵ Též bylo dále položeno, že pánové žádají, aby koncil k tomu, co napřed se klade, ráčil dáti řeč. m. J. Husovi veřejné slyšení, aby mohl své smýšlení vyjádřiti i úmysl — a jiné k tomu směřující, jak také v řeč. listě jasněji jest obsaženo. A páni žádali, aby tato žádost byla jim protokolována, aby v budoucnosti k nim byla větší důvěra.

K této žádosti odpověděl patriarcha Antiošský koncilu jménem koncilu mezi mnohým jiným, že chtí dáti řeč. m. J. Husovi veřejné slyšení ve středu hned tehdy následující, což byl 5. den měsíce června. A to učinili, jak následuje.

45 Viz konec kn. II.

(Kap. 2.)
(P r v n í s l y š e n í .)

Když nastal řeč. den slyšení, t. j. středa po sv. Marcelu, se k řečenému místu refektáře jisti kardinálové, arcibiskupové, biskupové a skoro všichni preláti tehdy dlící v řeč. obci a doktoři, mistři, bakaláři sv. písma a mnozí jiní nižšího stavu, kázíce ještě v nepřítomnosti řeč. m. J. Husi čísti všechny články svědectví, z nichž mnozí mu byli a jsou lživě připsáni — a konečně články, jež prý z jeho knih vybrali, z nichž mnohé srovnané s původním exemplářem z jeho ruky docela falešně byly vybrány, jak přídávkem na začátku, jiné u prostřed a jiné na konci — a u jiných byly přidány na řeč. místech výrazy, celý smysl měnící; jiné však potutelně byly smyšleny, které nikde v jeho knihách se nenacházely: a ty všechny tehdy se snažili, dříve než by samého m. J. Husi zatratiti. Což když poznal O(ldřich), jenž vně u předčítajícího stál, běžel a řekl P(etrovi z Mladenovic) a P(etr) běžel k pánům V(áclavovi z Dubé) a Janovi (z Chlumu), aby to králi řekli. A ti hned k němu šedše, jemu důrazně to jednotlivě vyprávěli.

Formule však odsouzení jeho zněla takto. Nejprve čtli verše toho žalmu: „Bůh bohů...“ atd.⁴⁶ To skončivše začali hned list, ježž po sobě nechal jeda do Kostnice z Čech, ale ne jak on nechal v tom znění, nýbrž tak byl čten, jako by byl řekl a napsal: „Přihodí-li se, že odpřisáhnou, vezte, že třeba bych ústy vyznal a odpřisáhl, srdcem však s tím nebudu souhlasiti.“ Jaká lež, všemohoucí Bože! Jeť známo oněm, kteří mají onen list (ježž nechal po svém odchodu), jenž obsahuje, aby se modlili za něho...⁴⁷

Když, jak napřed bylo řečeno, páni to králi důrazně pověděli: on hned poslal jasné pány, falckrabího Ludvíka z Heidelberka a Bedřicha, purkrabího Norimberského, vzkazuje po nich, aby nic neodsuzovali ani nerozhodovali v řeč. slyšení, ale trpělivě vyslechli m. Jana a na kterých člancích by konečně s ním se ustanovili a zůstali, ty aby mu dali písemně a on že je jistým doktorům svěří k prohlédnutí. A aby ukázali faleš vybírajících řeč. články z knih m. Jana, páni a přátelé jeho poradivše se

46 Následují slova Písma.

47 Zevrubný citát viz Listy III, str. 13 „pakli mocný...“

rozhodli, že řeč. knihy m. Janovy, z vlastního jeho péra, t. knihu o církvi a traktáty proti Stanislavovi a Pálči, koncilu samému skrze řeč. knížata, tehdy posly královy, odevzdají, pod tou však podmínkou: kdykoliv by řeč. páni upomenuli je, knížata, aby oni dále vyžádali si na koncilu, aby řeč. knihy jim knížatům byly vráceny k dalšímu dodání řeč. pánům. To se i stalo: neboť řeč. knížata, předloživše řeč. traktáty koncilu již u přítomnosti m. Jana, odešli, vyřídívše vzkaz se strany královy. A m. Jan, vzav ty traktátky a pilně je prohlédnuv, vysoko je zvedaje, vyznal veřejně, že jsou jeho a že jest i byl hotov pokorně opravit, bude-li poučen, že v nich něco nepravého nebo mylného položil.

Zatím předčítal kdosi⁴⁸ články a výroky svědků. K tomu když chtěl mistr odpovídati, ihned jednohlasně mnozí na něho zároveň povykovali — a byl slyšen od svých, tehdy nemohoucích vejíti, jak se obracel odpovídaje sem tam, brzy vpravo brzy vlevo brzy dozadu proti křičícím a na něho dorážejícím. A když dvojsmysly nebo různé smysly chtěl vyložiti vyrazů položených v člancích jemu vytýkaných, které vypisovači často zkroutili v smysl jemu cizí, hned bylo povykováno: „Zanech svého mudrování a řekni 'ano' či 'ne'.“ A druzi se mu posmívali.

Když však doklady sv. doktorů pro jisté body v člancích uváděl, hned mnozí zároveň pokřikovali, říkajíce, že ty neplatí ani se nehodí k tomu místu. On pak k některým námitkám, vida, že mu odpověď neprospívá, mlčel. A hned na něho jiní křičeli, pravíce: „Hle, již mlčíš! Jest to znamení, že souhlasíš s těmihle bludy.“ A tak vida povyk a že příliš proti němu zuřili, rozhořčení jsouce z častého dřívějšího jim opakování článků proti němu sepsaných, odložili to slyšení na nejbližší pátek (7. června). A když odtud byl veden do žaláře od biskupa Řižského, spatřiv své, podal jim svou ruku, řka: „Nestyďte se za mne!“ Oni odpověděli: „Nestydíme se —, a on připojil: „Vím dobře, vím dobře —, a žehnaje rukou lidu usmíval se vystupuje na schody a byl vesel a radostně šel po onom posmívání.

48 Bývali to obyčejně notáři koncilu Berchtold z Wildungen u Jindřich de Piro; ale někdy i někteří biskupové.

(Kap. 3.)
(D r u h é s l y š e n í .)

Pak v pátek, 7. den měsíce června řeč., za hodinu po úplném skoro zatmění slunce opět přivedli m. Husi k slyšení do řeč. refektáře, ježž mnozí žoldněři z řeč. města o jednotlivých slyšeních s meči, lučišti, sekýrami a oštepy obkličovali. A zatím král přišed, uvedl s sebou p. Václava, Jana a Petra bakaláře. V tom slyšení byly čteny články, o nichž byli vedeni svědkové v Praze před vikářem arcibiskupa Pražského a také v Kostnici, z nichž k některým zvlášť odpovídal. Mezi těmi za příchodu řeč. Pánů a Petra tenhle článek byl mu připisován skutečně:

Těž se klade, že řeč. J. Hus jak v měsíci červnu L. P. 1410 (jakož i před tím a potom) v jisté kapli Betlémě káže lidu tu shromážděnému (a také na rozmanitých jiných místech města Pražského) několikrát mnoho bludů a kacífství jak z knih někdy J. Viklefa jakož i ze své zarputilosti a potutelnosti vytvořil, učil, probíral a podle sil svých hájil, nejvíce pak (kde psané, t. že po posvěcení hostie na oltáři zůstává chléb hmotní. — A on, mistr, Boha a svědomí se dokládaje, odpověděl, že (tak) neřekl ani neučil: ale ježto arcibiskup Pražský přikázal, aby onen výraz 'chléb' ani nebyl jmenován: proti tomu řekl, že se postavil pravě, že i Kristus v 6. kap. Janovi jedenáctkrát se nazval „chlebem andělským“ „dávajícím život světu“ „s nebe sestupujícím“ atd. Proto toho evangelia nechtěl popříti, ale odpověděl, že nikdy nemluvil o chlebu hmotném.

Tu kardinál Kambrejský,⁴⁹ vzav nějaký lístek, o němž řekl, že včera večer mu přišel do rukou, a drže jej v ruce tázal se jeho, m. Jana, klade-li obecné pojmy za skutečné. A on odpověděl, že ano, ježto i sv. Anselm i jiní tak kladou. Tehdy dovozoval on kardinál: „Následovně i po vykonaném posvěcení zůstává podstata chleba hmotného“ — a dokazoval takto: „Po vykonaném posvěcení, když chléb se mění a přepodstatňuje v tělo Kristovo, jak právě pravíte, buď tam zůstává nejobecnější podstata chleba hmotného anebo ne: jestliže ano, máme již tu větu; pakli ne, následuje, že by s pominutím jedinečného pojmu pomíjel také jeho obecný.“ Odpověděl, že přestává býti v tomto jedinečném chlebě hmotném, když on tehdy se mění nebo přechází v tělo

49 Byl to Petr d'Ailly, slavný theolog.

Kristovo, nebo se předpodstatňuje — ale nicméně v jiných jedinečnostech se podmět zachovává.— Tu nějaký Angličan z této látky důkazu chtěl vývody dokázati, že tu zůstává chléb hmotný. A m. Jan: „To je dětinský důvod, tomu se učí chlápce ve školách“ a vyložil mu to. — Tu opět nějaký Angličan, stojí vedle m. Jana, chtěl dokázati, že po posvěcení zůstává podstatná forma těla hmotného látka první, ježto onen chléb se neničí. A odpověděl mistr: „Neničí se tu, ale on tu jedinečně přestává býti předpodstatněním v tělo Kristovo.“ — Opět vstav jakýs Angličan, jak se říkalo, m. Vilém, řekl: „Počkejte, on mluví s výhradami, jak i Viklef činil. Ten totiž všechno to připustil, co tenhle připouští — a nicméně drží, že chléb hmotný zůstává v svátosti oltářní po posvěcení, ono i celou kapitolu 'Pevně věříme' uvedl na dotvrzení onoho svého bludného domnění.“ A on: „Ne s výhradou, ale — Bůh mi svědek — upřímně a ze srdce mluvím.“ „Ale ptám se vás, m. Jene, zdali v celku, skutečně a mnohonásobně jest tam tělo Kristovo.“ A m. Jan odpověděl: „V pravdě a skutečně totéž tělo Kristovo a v celku jest v svátosti oltářní, které se narodilo z Marie Panny, trpělo, z mrtvých vstalo a které sedí na pravici Otcově...“

A mnoho tam bylo pleteno nevhodného z látky o obecninách. A onen Angličan, který dotíral o první látce, řekl: „A co se sem to nevhodně plete, co nic neznamena vzhledem k víře? On dobře smýšlí o svátosti oltářní, jak tuto vyznává.“ — A Stokes⁵⁰ Angličan řekl: „Já jsem viděl v Praze jakýs traktát, jenž se připisoval tomuto Husovi, v němž položil výslovně, že po posvěcení v svátosti zůstává chléb hmotný.“ A mistr řekl: „S odpuštěním, není pravda.“

Opět na důkaz toho článku uváděli svědky, mistry, doktory a faráře pražské, kteří vypovídali, jak při stole na faře jistého faráře pražského bránil onoho svého tvrzení o remanenci chleba hmotného. A když mu jakýs farář⁵¹ činil námitky z výroků sv. Řehoře, odpověděl prý m. Jan, že sv. Řehoř byl prlenec nebo rýmovník proto, že v rýmech své výroky sepsal. A m. Jan řekl: „Já ho pokládám za výborného doktora sv. Církve.“

50 Byl r. V Praze; viz o něm v Listech Husových I, č. .

51 Týče se výpovědi Protivových; viz Obrany II, str. 40.

Když tyto hádky přestávaly, řekl kardinál⁵² Florentinský: „M. Jene! Víte, že psáno jest, že v ústech dvou nebo tří svědků stojí každé slovo. A hle, zde je proti Vám dobře 20 svědků, prelátů, doktorů a jiných mužů velikých a znamenitých, z nichž někteří z doslechu a obecné řeči, jiní však z vědění vypovídají, uvádějíce rozumné důvody svého vědění; co tedy již chcete proti všem popíráti?“ A on odpověděl: „A jestliže P. Bůh a mé svědomí jsou mými svědky, že toho, co již proti mně vypovídají, ani jsem nekázal ani neučil ani na srdce mé nevstoupilo — i kdyby všichni protivníci proti mně vypovídali, což já mohu? A to mi konečně neškodí.“

Kardinál Kambrejský řekl: „Nemůžeme podle Tvého svědomí souditi, ale podle důkazů zde proti Tobě provedených a některých vyznání. A Vy byste snad chtěl nazvati všecky svými nepřátely a protivníky, kteří proti Vám i vědouce vypovídají, uvádějíce rozumné důvody vědění; my jim musíme věřiti. A Vy jste řekl, že máte v podezření m. Štěpána Pálče, jenž jistě vlídně a velmi laskavě si vedl s Vašimi knihami a články, také mírněji je vybíraje, než v knize jsou obsaženy — a podobně všichni ostatní doktoři. Ano říkal jste, že je Vám podezřelý kancléř Pařížský,⁵³ jenž zajisté jest tak slavný doktor, jak žádný v celém křesťanstvu by nemohl se shledati.“ —

Dále se klade, že řeč. Hus zatvrzele bludné články Viklefovy⁵⁴ v obci Pražské ve škole a v kázáních veřejných kázal a hájil. — Odpověděl, že nekázal ani nechtěl hájiti ani Viklefova ani cíhokoli jiného učení bludného, ježto Viklef nebyl otec jeho ani Čech: a rozséval-li Viklef nějaké bludy, ať si ho hledí Angličané. — — A když se mu vytýkalo, že odporoval odsouzení 15 článků Viklefových, odpověděl, že když doktoři 45 článků jeho, Viklefa, odsoudili tím způsobem, že žádný z nich není katolický, ale kterýkoli z nich jest buď kacířský nebo bludný či pohoršlivý, sám pro ublížení svědomí se neopovážil souhlasiti s jejich odsouzením. A zvláště o tom: „Silvestr papež, a císař Konstantin pobloudili obdarovavše církev.“⁵⁵ Taktéž o tom: „Jestliže papež nebo

52 Míni se kardin. Fr. Zabarella, slavný učenec své doby.

53 Míni se Jean Charlie, obyčejně podle rodiště zvaný Gerson, nejslavnější theolog francouzský.

54 Týče se obrany 45 článků J. Viklefa; viz Obrany III, č. 2.

55 Viz tamtéž, čl. 33.

kněz jest v hříchu smrtelném, nepřepodstatňuje, nesvětí aniž křtí“ — a omezil, že nečiní tak hodně, ale nehodně, ježto na ten čas jest nehodným služebníkem svátostí Božích.⁵⁶ A oni řekli: „Stojí prostě v tvé knize.“ A on řekl: „Chci býti upálen, nestojí-li tak, jak jsem omezil.“ A potom našli, že stojí tak s omezením v trakt. proti Pálčovi, na zač. 2. kap. — Taktéž řekl, že se neodvážil souhlasiti s odsouzením tohoto: „Desátky jsou pouhé almužny.“⁵⁷ A kardinál Kambrejský mu k tomu namítl: „Aby něco bylo almužnou, musí býti dáváno svobodně a bez závazku a bez povinnosti. Ježto desátky se dávají ze závazku a z povinnosti, následuje, že nejsou almužny.“ Popřel ten důvod: neboť podobně k šesti skutkům milosrdenství, jako odívati nahého, krmiti lačného atd., jsou zavázáni boháči pod pokutou věčného zatracení, jak patrně z 25. kap. Matoušovy — a přece se to přijímá od potřebných pod formou almužny. Tu anglický arcibiskup ze Salisbury řekl: „Jsou-li všichni vázáni k šesti skutkům milosrdenství, následuje, že chudí, nemající odkud by to dali, by byli zatraceni.“ A on odpověděl, že přece omezil, že ti, kteří mají a mohou dáti, jsou z evangelia zavázáni k almužnám pod trestem zatracení. A počal širě vykládati, jak prvním dárcům bylo volno desátky udíleti, ale potomci již k nim z přivolení jsou zavázáni: ale nebylo mu dovoleno to širě objasniti.

Též řekl, že proto nesouhlasil s řeč. odsouzením, ježto důvod doktorů jest soud úhrnný, jehož druhý díl podle svých částí nemůže býti o oněch člancích dokázán, totiž, že kterýkoli z nich jest kacířský, bludný nebo pohoršlivý. Tu Páleč povstav řekl: „Ať platí protiklad tohoto úhrnného sondu: některý z nich jest katolický, jenž není ani kacířský, ani bludný ani pohoršlivý: který je to?“ Mistr řekl: „Dokažte Vy to u kterékoli části vašeho úhrnného soudu a budete míti co chcete.“ To však nevadilo a výslovně vyznal, že žádného z oněch článků zatvrzde netvrdil, ale že jejich odsouzení se postavil na odpor zároveň s jinými mistry a nesouhlasil s nim, chtě slyšeti od nich doktorů písma nebo důvody pro zamítnutí těch článků platící.

Dále se klade, že řeč. J. Hus pro svedení lidu prostého se smělou opovážlivostí řekl, že v Anglii mnozí mniši a jiní mistři se sešli v jakéms

56 Jest článek Vikleřův 4.; v tamže.

57 Jest 18. článek Vikleřův; v tamže.

kostele sv. Pavla proti m. J. Viklefovi a nemohli ho vyvrátiti, ale že hned hrom a blesk s nebe na ně sestoupil a rozbil vrata kostelní, tak že ti mniši a mistři sotva utekli do města Londýnského. A to řekl k utvrzení výroků J. Viklefa, načež slovně se vyjadřuje, řekl lidu takto do slova: „Kéž by má duše byla tam, kde je duše J. Viklefova!“ Odpověděl, že jest pravda, že před 12 lety, ještě než jeho knihy theologické byly v Čechách a knihy filosofické se mu velmi dobře líbily, a nebyla mu známo než o dobrém jeho životě, řekl: „Nevím, kde je duše toho J. Viklefa; doufám, že jest spasen a bojím se, aby nebyl zatracen; chtěl bych však v naději, aby duše má byla tam, kde jest duše J. Viklefa.“ A když to na koncilu řekl, vysmáli se mu velice, potřásajíce hlavami svými.

Kladou také, že on se svými stoupenci bránil knih a bludů jeho Viklefa a pomáhal jiným obráncům oněch bludů. Odpověděl, že žádného bludu Viklefova nehájil ani neví, že by některý Čech některého bludu Viklefova bránil nebo brání —a dále řekl: „Vyznávám, že nevím aniž jsem věděl, že by který Čech byl nebo jest kacířem; proto však nepopírám, že by někteří Čechové nemohli býti kacíři.“

Kladou mezi jiným, že on odporoval odsouzení knih Viklefových, jež v městě Pražském doktory k tomu ustanovenými a na koncilu Římském byly odsouzeny. Odpověděl, že když byl skrze arcibiskupa Pražského napomenut s ostatními, aby u něho složil knihy m. J. Viklefa, sám přinesl knihu⁵⁸ a dal ji arcibiskupu Pražskému říka: „Hle, důstojný otče! Já zde podávám knihy své a kdokoli jaký blud v nich naleznete, přikážete jej označiti a já jej chci před celou obcí za takový ohlásiti“ a ten arcibiskup se svými, neukázav nijakých takových článků, přikázal knihy spáliti, což přece neměl nařízeno od stolice Apoštolské. A řekl, že od toho spálení se odvolal a od rozhodnutí toho arcibiskupa i procesů k stolici Apoštolské a to k Alexandru V.,⁵⁹ a když to odvolání trvalo a zemřel ten Alexander, odvolal se k Janu XXIII. nyní Baltazar Cossa řečenému. A ježto mu skrze jeho obhájce nebylo téměř po dvě léta dáno slyšení, proto nakonec odvolal se ke Kristu.⁶⁰

58 Týče se vesměs událostí z r. 1410 a konečného spálení knih Viklefových v červenci t. r.

59 Toto odvolání viz v Obránách I. č. 6.

60 Toto nejslavnější odvolání Husovo viz v Obránách I., č. 11.

A když mu namítali, zdaž měl rozhřešení od papeže Jana, odpověděl, že nikoli; a zdaž jest dovoleno i ke Kristu se odvolávati, odpověděl: „Já tuto věřejně vyznávám, že není správnějšího a vydatnějšího odvolání než ke Kristu.“ A vysmáli se tomu výroku velice. A on řekl: „Ježto 'odvolávati se', jak praví práva, jest v stížnosti od menšího soudce pomoci většího soudce žádati nebo vzývati: a kdož jest vydatnější soudee a spravedlivější, jenž by mohl obtížené a potlačené lépe pozdvihnouti a jim pomoci, než Kristus, jenž ani neklame ani se nemůže klamati.“

O slyšení však, odepřeném m. Janovi na dvoře (papežském), řekl Pálec povstav: „Vždyť mu bylo dáno slyšení na dvoře římském, třebaš že ne stran rozhřešení od osobního pohnání, ježto byl náramně podezřelý z kacírství. Proto mu tam nebylo dáno slyšení o prominutí tohoto jeho osobního pohnání.“

Mezi jiným kladou, že radil své odpůrce bítí mečem hmotným, po příkladu Mojžíšově. Odpověděl, že se mu to falešně připisuje; ale dobře vybízel, vykládaje epištolu o přílbě spásy a meči, jak dí Apoštol, aby se jím opásali všichni⁶¹ a bránili pravdy evangelické! A připojil, že řekl: „Hle, aby mne nechytali moji protivníci, nepravím mečem hmotným, ale pravím mečem, jenž jest slovo Boží.“ — A oni hlučeli rkouce: „A jak se to týkalo onoho písma o Mojžíšovi, uváděti 'mečem, jenž jest slovo Boží?' A dobře slyšíme, že to zde uvádíš.“

Dále kladou hned potom, že ihned nazítří byly vyhlášky na několika místech (z jeho, jak se předpokládá, nařízení a návodu, aby se každý opásal mečem svým na bedrách přemocně a neušetřil bratra svého či jeden každý bližního svého). A on odpověděl, že mu nic o tom není známo ani u vyhláškách.

Dále se klade, že týž J. Hus rozmanité bludy kázal, z nichž vznikla pohoršení mezi preláty a národem království českého a mistry i studenty university Pražské, neposlušnost poddaných k jejich představeným a zkáza řečené university Pražské. A on odpověděl, že ne kvůli němu, ale pro odepření přichylnosti ke králi stran neutrality⁶² a ustoupení od

61 Týče se Husova kázání r. 1410.

62 Viz o tom sporu více v Husových Listech I. č. 8.

poslušnosti Řehořovy, ježto nechtěli s králem souhlasiti, král správně daroval národu českému tři hlasy podle zakládací listiny řeč. university sv. paměti císaře Karla, ježto založil universitu Pražskou po vzoru universit Pařížské a Bononské. A oni nechtíce v tom s králem souhlasiti, přsaáhli, že než by to povolili, aby národ Český měl tři hlasy a druhé národy jeden, že raději chtějí odejíti z university Pražské a do ní ke studiím více se nevrátiti. A tu přísahu čtyřmi těžkými pokutami, t. Křivopřísežnictví víry i cti, klatby a sta kop gr. č. potvrdili. A ukazuje prstem na Alberta Varrentrapa⁶³ řekl: „I ten byl jeden z těch, kteří přisáhli a byl tenkrát děkanem fakulty umění.“ A ten vstav řekl: „Důstojní otcové! Aby se nevěřilo, že p. J. Hus má pravdu v svých vyprávěních a výrociích, račtež mne slyšeti“ — a nebyl slyšen.

Zatím Náz⁶⁴ povstav řekl: „Důstojní otcové, račte mne slyšeti: Ježto zde činí zmínku o národech: mně je (to) dobře známo, protože jsem tehdy byl u krále Českého, když mistři tří národů přišli ke králi Českému (tenkrát Římskému), žádajíce, aby je ráčil zachovati při jejich právech jež měli odedávna z darování císařského: on jim přisvědčil. Potom tento Hus přišed s Jeronymem a s jinými, jeho krále k jinému přemluvil. A král rozhněván řekl: 'Ty mi vždy děláš nepořádky s druhem svým Jeronymem; a jestli že ti, jimž náleží, se nepostarají, já sám dám vám udělati hranici.' A vězte, důst. otcové, že král pán Český nikdy jim nepřál ani nepřaje, ale ti jeho milci dělají všecko; a ti mně také nedávno pod jeho glejtem ubližovali.“ A Páleč vstav řekl: „Ano, důst. otcové, nejen cizinci, ale i doktoři vlastního národa pro něho a z jeho nařízení byli vyhnáni⁶⁵ a posud někteří z nich na Moravě jsou dnes ve vyhnanství.“ A m. J. Hus odpověděl: „Není pravda, že pro mne, ježto já tehdy jsem nebyl v Praze, když oni odešli.“

A kardinál Kambrejský řekl: „M. Jene! Nedávno jsi ve věži vlídněji mluvil, než nyní činíš a věz, že to není na tvůj prospěch.“ A on řekl: „Důst. otče, protože se mnou tehdy pěkně mluvili, ale zde takřka všichni na mne křičí: proto myslím, že všichni jsou moji nepřátelé.“ A kardinál řekl: „A kdo křičí? Vždyť když mluvíš, v tichosti tě poslouchají.“ A on

63 Býval kolega Husův, tehdy (1409) děkan artistů (fakulty filosofické).

64 Doktor Jan Náz, vyslanec krále Václava na koncilu.

65 Týče se vypovězení theologů pražských r. 1413.

řekl: „Kdyby nekřičeli, nebyli by přikázali jménem královým a podobně Vaším mlčeti pod pokutou vyloučení a odchodu z tohoto místa — a přece jsme zde na soudě. Měli by ostatní mlčeti, ježto Vás nemohu mluvícího slyšeti.“ —

Dále se klade, že pro jeho pohoršlivá a bludná kázání v obci Pražské nastalo veliké vzbouření, vzniklé lstí a vinou Husovou potud, že znamenití mužové katoličtí a bohabojní byli donuceni odejítí a skrývati se mimo obec napřed řečenou — a vznikly i následovaly bitky, loupeže, svatokrádeže a jiné věci hrozné a ohavné, přičiněním a prací řeč. J. Husa s jeho stoupenci. — Odpověděl, že ne pro něho, ale ježto se nedržel stran neutrality krále a university arcibiskup Zbyněk a vydal interdikt na dvě míle okolo Prahy a odtud oloupiv hrobku sv. Václava utekl do Roudnice,⁶⁶ za nímž šli preláti a jiní duchovní. A když oni se zpěchovali krále přidržeti a služby Boží konati a utekli, druzi se uvázali v jejich majetek — „Ale ne,“ řekl, „z mého přikázání, ani z návodu.“

A Náz řekl: „Nikoli, důst. Otcové, pro nepřidržení se krále, ale pro loupež na nich spáchanou žádali, aby řeč. p. arcibiskup vydal interdikt — a proto byli oloupeni.“

A kardinál Kambrejský, tehdy komisař a soudce, řekl: „Tu musím i já svědčiti. Když jsem jel z Říma, potkali mne nějakí preláti z Čech. A když jsem se ptal, co je tam nového, odpověděli: 'Nejd. otče! zlé! Celé duchovenstvo jest olupováno o majetek a prebendy a ubližuje se mu.“

A kardinál Kambrejský mu řekl: „M. Jene! Když jsi byl přiveden do paláce,⁶⁷ tehdy jsme se tě ptali, jak jsi sem přijel. A tys povídal, že sem svobodně přišel a kdybys byl sem nechtěl jíti, že by tě nebyli mohli donutiti ani král Český ani král Římský k příchodu sem.“ A on mistr odpověděl: „Ano, řekl jsem, že jsem sem svobodně přišel a kdybych byl sem nechtěl přijíti, tolik a takových je pánů v království Českém, kteří mne mají rádi a na jejichž hradech byl bych se býval mohl skrýti a schovati, že ani onen král ani tenhle nebyli by mne donutili k příchodu sem.“ A kardinál potřás hlavou a stáhnuv obličej jaksi v rozhořčení řekl:

66 Týká se události r. 1409.

67 Totiž 28. listopadu 1414; v kn. II., kap. 2.

„Hle, jaká zpupnost!“ A p. Jan⁶⁸ řekl k okolostojícím, když proti němu hučeli: „Ano, pravdu povím a pravda (to) jest. A já jsem chudý rytíř v našem království a já bych ho chtěl rok chrániti, ať se komu líbí či nelíbí, že by ho nemohl dostat. A jest mnoho velikých pánů, kteří ho mají rádi, kteří mají hrady přepevné — a ti by ho chránili, pokud by chtěli, třebaš proti těmhle oběma králům.“

A dříve než byl odveden, řekl mu kardinál Kambrejský: „M. Jene! Řekls nedávno ve věži, že chceš se pokorně podrobiti soudu koncilu: tedy ti radím, abys se nezaryl do těchto bludů, ale podrobil se nápravě koncilu a výkladu — a koncil s tebou naloží podle milosrdenství.“

A král řekl: „Slyš, J. Huse! Někteří řekli, že jsem ti dal glejt teprve 14 dní po tvém zatčení, já pravím, že to není pravda, ježto chci dokázati s knížaty a jinými přemnohými, že jsem ti dal glejt ještě dřív, než jsi z Prahy vyšel. A též jsem nařídil tamtéž pp. Václavovi a Janovi, aby tě přivedli a zabezpečili, aby tě svobodně přišlého do Kostnice nepřekvačili, ale aby ti dali veřejné slyšení, abys mohl ze své víry odpovídati. To i učinili a dali ti zde veřejné slyšení pokojné i počestné. A já jim děkuji, ačkoli někteří říkají, že jsem nesměl vydávati glejtu kacíři nebo z kacířství podezřelému. A proto, jakož zde p. kardinál ti radí, tak i já ti radím, abys nic nadržel zatvrzele, ale v tom, co zde proti tobě bylo dokázáno a cos přiznal, dej se zcela na milost sv. koncilu a oni ti k vůli Nám a Naší cti a bratru Našemu a království Českému učiní nějakou milost — a podnikni za to nějaké pokání. Chřeš-li však je zatvrzele držeti, tedy věru oni dobře vědí, co mají s tebou učiniti. Já jsem jim řekl, že nechci žádného kacíře brániti, ano, kdyby někdo v svém kacířství chtěl býti zatvrzelý, já sám bych chtěl zapáliti a spáliti ho. Ale radil bych ti, abys se zcela dal na milost koncilu a čím dřív, tím líp, abys se nezapletl do hlubších bludů.“ A on odpověděl k prvnímu: „Děkuji Vaší Jasnosti za glejt, že mi jej Vaše Jasnost milostivě ráčila dáti.“ A tu mu přetrhli řeč druzí a zapomněl se osvědčiti, totiž o nezatvrzelosti. Tu p. J. z Chlumu vstav řekl: „M. Jene, odpovězte p. králi k druhému.“ A on řekl: „A, Nejjasnější kníže! Věz Vaše Jasnost, že já jsem svobodně přišel, ne abych čeho zatvrzele hájil, ale abych pokorně opravil, budu-li poučen, kdekoli jsem pobloudil.“

68 Totiž z Chlumu.

A pod kardinálem Florentským sedl jakýs notář veřejný, jenž po přečtení každého článku a odpovědi poznamenával, co mu řeč. kardinál diktoval. Zdali však vyznání mistrova čili nic, tím nejsem jist, ale to jsem viděl i slyšel, že po kterékoli odpovědi a hádce jich s mistrem něco mu přikazoval poznamenati. A tak, namítuvše mu tyto a mnohé jiné články i v jeho přítomnosti, odešli a jeho do žaláře odvedli. Tehdy ho, spolu s m. Jeronymem, biskup Řižský měl, maje jej sobě od koncilu svěřena, v moci.

[Ježto však všeho nemohl jsem tak přesně a slovně pamatovati, co jsem tam jsa přítomen viděl dít se i slyšel, přece všecku látku podle nejvyšší možnosti paměti jsem vložil — a zvláště, ježto jsem neměl článků, k nimž svědkové vypovídali, které tehdy m. Janovi byly vytýkány: proto poznamenal-li jsem v čem vadně, chci býti od lépe pamatujících pokorně opraven a to od těch, kteří tomu byli přítomni, ne kteří od jiných slyšeli.]

Kniha IV.
(Husovo slyšení dne 8. června)

(Kap. 1.)
(Z a č á t e k s l y š e n í)

V sobotu po sv. Marcelu, což byl 8. den měs. června, m. J. Hus byl opět veden k slyšení do místnosti řeč. refektáře, kde král předsedal s nějakými kardinály, arcibiskupy, biskupy a jinými preláty: a pp. V(áclav) J(an) a P(etr) bakalář, písař, také tu byli přítomni. Tu bylo čteno asi 39 článků, které prý byly vytaženy z knih mistrových. A které doslovně v knize byly položeny, ty mistr uznal za své: které však nebyly doslova vybrány, ty četl jakýs Angličan předčítaje, jak v knize a exempláři mistrově byly; a kde stály v knize věci jim nemilé, několikrát řekl kardinál Kambrejský králi a jiným: „A hle! zde hůře stojí, nebezpečněji a bludněji, než bylo článkováno.“ Následují ony články — a ty kdosi pilně srovnal s původní knihou, z nichž málo v knize jest tak položeno. (A tedy které slovně se kladou v jeho knize původní, jest u nich na kraji poznamenáno „jest“, které však na začátku, na konci či uprostřed změněny, u těch se klade na kraji: „ne slovně“).

(Kap. 2.)
(Č l á n k y v y b r a n é z t r a k t á t u m . J . H u s i o c í r k v i .)

1. „Toliko jedna jest sv. církev obecná, jež jest obec předzřízených“ (na zač. 1. a 2. kap.) — Blud, pokud tvrdí, že toliko obec předzřízených jest sv. církev obecná.

[Hle, takto se klade v původní knížce rukou m. Jana Husi psané tento a další následující: „Církev však sv. Obecná...“]

2. „Jako Pavel nikdy nebyl úd ďáblův, ačkoli učinil některé skutky podobné skutkům církve zlých; podobně Petr, jenž upadl do těžkého křivopřisežnictví z dopuštění Pánu, aby silněji povstal“ (v 3. kap.)

[Takto se klade níže: doslova stojí v knize Mistrově: „Neboť do takových hříchů ...“]

3. „Žádná část církve z ní konečně nevypadne, ježto láska předzřízení, která ji poutá, nevypadá“ (kap. 3., list 2.)

[Hle, takto se klade v knížce: „Tak církevní...“] Ostatek je v knize jasný, ježto zde jsem v mnohém pro ukrácení zkrátil.

4. „Předzřízený, nejsoucí v milosti podle přítomné spravedlnosti, vždy jest úd sv. církve obecné.“ Blud, rozumíme-li o každém předzřízeném

[Neklade se tak v knize, ale takto na zač. 5. kap., kde se vykládá, že rozliční jsou rozličným způsobem v církvi: „Někteří jsou ...“]

5. „Žádné místo důstojenství nebo lidská volba nebo nějaké znamení znatelné nečiní údem sv. církve katolické“ (Na konci 5. kap.)

[Tak stojí v knize: „A takové důvtipnosti...“]

6. „Nikdy předveděný není úd sv. matky církve“ (kap. 4. a kap. 5.).

[Jinak stojí v knize kap. 4.: „Žádný předzřízený...“]

7. „Jidáš nebyl nikdy pravý učedník Kristův“ (kap. 5.)

[Hle tak stojí v kap. 5 G: „Sám totiž předzřízený...“]

8. „Svolání předzřízených, ať jsou v milosti čili nic podle přítomné spravedlnosti, jest sv. církev obecná a tím způsobem církev jest článek víry“ (tamtéž kap. 7 B).

[Tak stojí v knize: „Ale třetím způsobem...“ A tím se nevyklučují druhé dvě části výkladu o církvi, tamže položené (kap. 7 B, na konci), kde jest všechna látka mistrova mínění o tomto článku.]

9. „Petr nebyl ani není náčelná hlava sv. církve katolické“ (kap. 9 G)

[Hle tak stojí tamtéž v knize: „Připouští se však... „ — —]

K tomuto následujícímu již jsme přišli spěšně⁶⁹ při odpovědi jeho koncilu:⁷⁰

10. „Jestliže povoláný náměstek Kristův následuje Krista v životě, tehdy jest jeho náměstek; pakli jde cestami protivnými, tehdy jest posel Antikristův, protivný Petrovi a P. Ježíši Kristu a náměstek Jidáše Škariotského“ (v kap. 9. L a ve 14. G)

[To nestojí doslova tak v knize, ale tak se píše v 9. kap. L: Jestliže již řečenými...“, X „prodávaje P. Ježíše Krista“.]

Když to bylo čteno, předsedové se dívali na sebe, usmívajíce se a kývajíce hlavami.

(K těm článkům jsme již přišli, ale prvních 9 jsme zmeškali, ježto (jsme neslyšeli odpovědi Mistrovy k nim)

11. „Všichni svatokupci a kněží hříšně žijící, jako synové nevěrní nevěrně smýšlejí o sedmi svátostech církevních, o klíčích, úřadech, kázáních, mravech, obřadech a sv. věcech církevních, úctě ostatků, odpustcích a řádech v církvi“ (v kap. 11, D)

[To tak nestojí v knize, ale takto: „Tak totiž...“]

A když byl čten tenhle článek, řekl M. J. Hus: „Tak nevěrně smýšlejí, ježto odpadají od víry, vytvořeně láskou a mají na ten čas víru mrtvou.“ A oni řekli: „A kde to stojí v tvé knize?“ On odpověděl: „To se dobře vyvodí z výroků světců v knize.“

12. „Důstojnost papežská od císařů vzrostla“ (kap. 13 C; a níže:)
„Jmenování a ustanovení papeže vplynulo z moci císařské.“

69 Odpovědi Husových k předchozím článkům žalobním Mladenovic tedy neslyšel.

70 Mladenovic nyní všude uvádí znění článků žalobních a cituje k tomu příslušná místa spisů Husových: tyto citáty jsou tu uvedeny jen začátkem. Zevrubněji všechny tyto citáty se najdou v Husových Obránách III, č. 4 — a jak byly později upraveny, tamtéž č. 6. Rozdíly jsou celkem nepatrné.

[První věta se nenalézá tam (v kap. 13) v knize, ale druhá tam stojí: „A dokazuje se...“]

Když byl čten článek, m. Jan vstav řekl: „Tak já pravím, že to co se vztahuje k vnějším ozdobám a časným statkům církvi uděleným, jako je důstojnost papežská, má vznik od císaře Konstantina, což později i jiní císařové potvrdili, jak ukazuje Dekret v 96 dist. Ale co se vztahuje k duchovní správě a úřadu duchovního řízení církve, tedy takové důstojenství má vznik bezprostředně od P. Jež. Krista.“ A kardinál Kambrejský řekl: „Vždyť za času Konstantinova byl shromážděn obecný koncil a tu onen dekret se připisuje Konstantinovi pro přítomnost a z úcty; proč tedy raději neříkáte, že vzniklo ustanovení papeže od koncilu, než od moci císařovy?“ A mistr řekl: „Pro obohacení, jak jsem řekl, jež učinil císař.“

13. „Nikdo bez zjevení by důvodně netvrdil o sobě nebo o jiném, že jest hlavou zvláštní sv. církve.“ (Kap. 13 G.)

[Tak stojí v knize, jak se článkuje — a následuje tamže: „Ačkoli dobře...“]

14. „Nesmí se věřiti, že ten kterýkoli Římský velekněz jest hlavou kterékoli zvláštní církve, leč že by ho Bůh předurčil“ (Kap. 13 G.)

[Stojí v knize slovně. A dokazuje se...]

15. „Náměstná moc papežova klame, leč by se papež přirovnal Kristu nebo Petru v mravích a v životě aniž jinak od Boha přijímá moc zástupní, ježto není jiného následování vhodnějšího.“

[Tato věta nebo článek nestojí tak slovně, jak se článkuje, ale jinak jak následuje: „A ježto náměstek ...“]

Tento článek když byl čten, vstav m. Jan řekl: „Tak rozumím, že moc u takového papeže klame vzhledem k zásluze nebo odměně, jež by měla z ní následovati a nenásleduje, ale ne vzhledem k úřadu.“ Tu oni řekli: „A kde je ta poznámka v tvé knize?“ A on řekl: „Ano, jest v druhé knize (spise) proti Pálčovi.“ A usmáli se jeden na druhého se dívajícíe.

16. „Ne že papež jest náměstkem Petrovým, ale že veliké má obročí,

proto jest nejsvětější.“

[Tato věta nestojí v knize, ale uprostřed jest změněna a na konci zkráceno.; ale takto stojí v knize: „Ne totiž...“]

17. „Kardinálové nejsou zjevní a praví nástupci sboru druhých apoštolů Kristových, leč že by žili po způsobu apoštolů, zachovávající příkázání a rady P. Jež. Krista.“ (Kap. 14 G.)

[Jest slovně v knize. A dokazuje se tamže...]

Potom hned řekl kardinál Kambrejský, jenž byl nejvyšší z koncilu: „Hle, i zde hůře a tíže stojí v knize, než bylo článkováno.“ A řekl m. J. Husovi: „Nezachovával jste míry v kázáních a spisech svých: měl byste přece přizpůsobiti kázání podle potřeby posluchačů. Nač tedy v kázání lidu bylo potřebno nebo užitečno proti kardinálům kázati, když nikdo z nich nebyl tu přítomen, kdežto spíše zde před nimi by mělo se mluvit i kázati a ne před laiky ku pohoršení.“ A on odpověděl: „Důst. otče! Ježto mým kázáním byli přítomni kněží a jiní učení mužové, proto jsem takovými věcmi se obíral, aby ti nynější nebo budoucí kněží dovedli se varovati.“ A kardinál řekl: „Zle činíte, že takovými kázáními chcete řád církevní pobořiti.“

18. „Žádný kacír kromě trestů církevních nesmí býti odevzdáván soudu světskému ku potrestání smrtí tělesnou.“

[Tato věta nestojí v knize, ale vymysleli si ji, ale takto stojí v knize: „Měli by se stydět...“]

Toto a jiné když bylo skončeno, řekl mistr: „Já tvrdím, že kacír, jenž by byl takový, měl by býti nejprve pěkně, vlídně a pokorně naučen písmem sv. a důvody z něho vypracovanými, jakož učinili sv. Augustin a j. disputující s kacíři. Kdyby však nijak nechtěl ustoupiti od bludů, po takovém předchozím naučení, já netvrdím, že by takový neměl býti potrestán též tělesně, ale vždy říkám, že má předcházeti takové poučení z Písma.“ Tu byl hluk a nepokoj.

Zatím čtli v knize klausuli, v níž dotírá na ty, o nichž shora, řka: „Zajisté jsou v tom podobni knížatům kněžským, farizeům a zákoníkům, kteří pravice Pilátovi: „Nám není dovoleno nikoho zabít“ vydali mu Ježíše —

a jsou větší vražedníci než Pilát, po svědectví Kristově, jenž dí: „Kdo mě vydal tobě, větší hřích má.“ — Tu hned s velikým nepokojem a hlukem křičeli, říkajíce mistrovi: „Kdo jsou jim podobní? Zdaliž ne ti, kteří by odevzdali kacíře rameni světskému?“ Mistr odpověděl: „Ti, kteří by nevinného vydali rameni světskému na smrt, jakož učinili knížata kněžská, zákoníci a farizeové Kristu, vydavše ho Pilátovi.“ A oni křičeli: „Ne, ne, vždyť zde mluvíš o doktorech.“ A kardinál Kambrejský řekl: „To jest mnohem těžší, než co se článkovalo; zajisté mi to vlídně článkovali“ (— důvod, proč těžší: jistě, ježto jich se více dotýkala ta věc, přidali kněží —).

19. „Šlechta světská má doháněti kněží k zachování zákona Kristova“ (Kap. 17 B.)

[Ta věta tak nestojí v knize, ale jinak, jak následuje: „A po čtvrté...“]

20. „Poslušnost církevní jest poslušnost podle nálezků kněží církevních, mimo zřetelné svědectví Písma.“ (Kap. 17.)

[Ta jest tak v knize: „Znamenej, že jest trojí poslušnost...“]

Tehdy mistr odvětil, řka, že ona poslušnost jest taková, jíž příkazu kněží, někdy podle a někdy kromě výslovné autority Písma a vymykající se zákonu Božímu.

21. „Vyobcovaný od papeže, pomínuv soudu papežova a obecného koncilu, odvolá-li se ke Kristu, jest tím ochráněn tak , že takové vyobcování ho nestihne.“ (Kap. 18 L.)

[Této věty není v knize, ale v téže kap. ukazuje, že bylo mu a jeho lidem učiněno mnoho příkoří v kurii a slyšení odepřeno, praví a tak píše: „Když, tedy od volání....“]

Když ten článek byl čten, mistr řekl: „Vyznávám, že jsem se odvolal ke Kristu, jak jsem dříve řekl, naposled, když mých zástupců po dvě léta a více k slyšení nepřipustili.“ Kardinál Kambrejský řekl: „A chcete býti nad sv. Pavla, jenž když byl tísněn v Jeruzalemě, ne ke Kristu ale k císaři se odvolal?“ A mistr řekl: „Velmi dobře: a kdyby hned zde někdo to udělal, za kacíře by byl odsouzen: a přece sv. Pavel k císaři se odvolal ne z vlastního popudu, ale z vůle Kristovy. Ten zjeviv se mu řekl: „Buď

stálý, ježto musíš jíti do Říma“ a dále opakoval." Vyznal tedy m. Jan, že při konečném útisku není vydatnějšího odvolání než ke Kristu. A udával příčinu, kteráž i dříve byla položena, opětovně. A posmívali se mu: a když mu vytýkali, že konal služby Boží a sloužil mši jsa vyobcován, vyznal, že konal služby Boží, ale pod odvoláním. A byv otázan, měl-li rozhřešení od papeže, odpověděl, že nikoli. A kardinál Florentský, nakloniv se, dal to poznamenati písaři, který seděl u jeho nohou, jakož činil i o ostatních člancích, o nichž se mu zdálo.

22. „Jeli člověk neřestný a činí cokoli, činí neřestné: a jeli ctnostný a činí něco, tehdy činí ctnostně.“ (Kap. 19 D.)

[Ta stojí v knize, jak článkováno: „Dále jest poznamenati" ...]

A když byl skončen onen článek, řekl kardinál Kambrejský: „Přece praví Písmo, „hřešíme všichni“. A opět: „Řekli-li bychom, že hříchu nemáme, samy sebe klameme“ — tedy bychom musili stále neřestně jednati.“ Odpověděl mistr: „Tu mluví Písmo o všedních hříších, které nevypuzují stavu ctnosti z člověka, ale se spolu snášejí.“ A m. Vilém: „Ale ty hříchy se nesnášejí se skutkem mravně dobrým.“ A mistr uvedl Augustina na jistém místě, myslím na žalm: „Opiješ-li se vínem, kteroukoli chválou jazyk tvůj bude zníti, život se rouhá,“ A nebylo mu dovoleno mluvit, ježto křičeli na něho řkouce: „A co s tím v tomto případě..."

23. „Kněz Kristův, žijící podle zákona jeho, mající známost Písma a horlivost ke vzdělávání lidu, má kázati bez ohledu na domnělou klatbu.“ A dole: „Káže-li papež nebo jiný představený knězi takto smýšlejícímu nekázati, nesmí poslechnouti.“ (Kap. 20 H.)

[To se dokazuje z důsledku, ale první se klade jinak, jak následuje: „Bez ohledu na domnělou..."]

Po sloučení a přečtení mistr řekl: „Tak já nazývám klatbu domnělou nespravedlivou a nesprávnou, proti řádu práva vznesenou a proti příkázání Páně: pro tu kněz tak jak se napřed vykládá smýšlející nesmí ustati od užitečného kázání ani se báti takové konečně k zatracení.“ A oni namítli, že taková klatba jest požehnání. A mistr řekl: „Jest pravda a ještě pravím, že klatba, jíž někdo se klne nespravedlivě, jest mu požehnáním před Bohem, podle oněch slov Prorokových: „Budu

zlořečiti vašim dobrořečením a dobrořečiti zlořečením...“ A to: „Oni budou zlořečiti, ty však dobrořečiti.“ A kardinál Florentský řekl: „Vždyť jsou práva, že jest se obávati i kletby nespravedlivé.“ A mistr řekl: „Je pravda, ježto jest asi 8 příčin, pro něž jest se jí báti.“ Kardinál: „A není jich víc?“ Mistr řekl: „Dejme tomu, že je jich i víc...“

24. „Kdokoli přijal úřad kazatelský, který vstoupil v kněžství, má svůj úkol vykonávati, bez ohledu na domnělou klatbu.“ (Kap. 20 H.)

[Ta věta tak nestojí v knize, ale jinak, jak následuje: „Když tedy již...“]

25. „Tresty církevní jsou Antikristovy, jež duchovenstvo vymyslilo k svému povýšení a potlačení lidu, kdyby těch duchovních laikové neposlušali podle jich líbosti“ (v poslední kap., G).

[Tato věta není v knize, ale její obsah široce se klade v kap. 23.]

A ve vyšetřování při slyšení klausule jim protivnější a dráždivější tu odtud sebrali; ty když ptali, kardinál Kambrejský řekl: „Zajisté, to jest mnohem těžší a pohoršlivější, nežli to, co se článkuje“ (— důvod: že jim to bylo škodlivější vzhledem k jejich stavu, pročez se jim to nelíbilo).

26. „Nemá býti ukládán interdikt v lidu, ježto Kristus, nejvyšší velekněz, neuložil interdiktu ani pro Jana Křtitele ani pro své křivdy“ (v kap. poslední GHI).

[Tato věta také nestojí v knize doslova, ale dobře praví v knize, v téže kap., mluvě tam o snadném vyhlášení interdiktu, jak se někdy ukládá interdikt pro zloděje duchovního uvězněného, aby tak všichni dobří přestali chválit Boha; „Kristus však nejvyšší...“]

Atd. — i při ostatních Písmech, tam hojně položených, z nichž však velmi málo v slyšení uvedli, toliko body, které byly pobuřující, kladli s vývody.

(Kap. 3.)

(Články vybrané z traktátu proti m. Št. Pálčovi
[ale jest velmi řídký].)

1. Jestliže papež, biskup nebo prelát jest v smrtelném hříchu, tehdy není

papežem, biskupem nebo prelátem.“

[Na začátku 2. kap. takto stojí, jak se klade: „Pročež praví:…]

A když tento článek byl skončen, tehdy mistr řekl: „Ano, kdo jest v hříchu smrtelném, není ani hodně králem před Bohem, jak patrně z 1. kn. Král. Kap. 16, kde řekl Pán skrze proroka Samuele Saulovi, jenž měl zabít Amalecha, a neučinil: „Za to, žeš zavrhl řeč mou, abys nezabil Amalecha, zavrhnou i já tě, abys nebyl králem.“

Zatím však král Uherský Zikmund se nahnul z okna refektáře (ježto toto slyšení bylo v klášteře františkánském) vstav a mluvě i vyprávěje falckraběti Rýnskému a purkrabímu Norimberskému, že v celém křesťanstvu nebylo většího kacíře než tenhle, ukazuje na m. J. Husa. Když pak m. J. Hus o králi a o Saulovi uváděl, co napřed řečeno, volali preláti řkouce: „Zavolejte krále!“ Ježto však král neslyšel pro to, co — jak řečeno — vyprávěl knížatům oknem o m. Janovi: proto předsedové volali na ty, kteří byli blíže králi: „Zatáhněte ho, ať poslouchá, ježto se ho to týče.“ A dali m. J. Husovi touž věc opakovali. A když skončil a omezil, král Zikmund řekl: „J. Huse, nikdo nežije bez viny.“ A kardinál Kambrejský řekl mistru, hodlaje tím světské více proti němu poštvati: „Nestačilo ti, že zlehčuje stav duchovní snažil jsi se povaliti svými spisy a učením — a již chceš též povaliti stav královský a krále ze stavu jejich.“ A Pálec povstav, počal uváděti nějaká práva, chtě dokázati, že i Saut byl králem, ač mu to Pán řekl a že David nedovolil nýbrž zamezil ho zabít, ne pro svatost života, již neměl, ale pro svatost pomazání. A dále, ježto mistr uvedl sv. Cypriana (jenž praví: „marně nabývá jména křesťanství, kdo nenapodobuje Krista v mravích“) řekl Pálec: „Hle, jaká pošetilost! A nač to uváděti k tomu případu, že není-li někdo pravým křesťanem, tedy není pravým papežem, biskupem nebo králem, ježto znalci vědí, že papež, biskup, král jsou názvy úřadu, křesťan však jest jméno zásluhy; a tak platí, že někdo je pravým papežem, králem nebo biskupem, třeba by nebyl pravým křesťanem.“ A m. Jan za maličko řekl: „Vždyť to bylo patrně na papeži Janu XXIII., jenž nyní slove Baltazar Coxa (jinak Kossa), již sesazený: ten, kdyby byl býval pravým papežem, proč tedy byl sesazen?“ A král Zikmund řekl: „Vždyť nedávno páni z koncilu zůstali na tom, že ten Baltazar byl pravý papež, ale pro známé své zločiny, jimiž církev Boží pohoršil a statky církevní promrhal,

sesazen byl s papežství.“

2. „Milost předzřízení jest svazek, jímž tělo církve a kterýkoli jeho úd připojuje se nerozlučně k samé hlavě.“ (Kap. 2., fol. 2.)

[Stojí v textu tak, jak se klade. A dokazuje se skrze Apoštola k Římanům...]

Po skončení toho řekl mistr: „Omezíme-li tak pojem církve jako sbor nebo obec předzřízených, jak v prvních člancích bylo omezeno, tehdy kterýkoli úd oné církve a též samo tělo církevní se spojuje s tou hlavou nerozlučně milostí předzřízení, jak dokazují výroky Apoštola a Krista v textu položené a jiných svatých.“

3. „Je-li papež zlý a zvláště předzvěděný, tehdy jako Jidáš apoštol jest d'áblem, zlodějem a synem zatracení — a ne hlavou sv. církve bojující, ježto ani není údem církve bojující.

[Ta nestojí v knize doslova, ale takto se píše v kap. 2., list 4. „Je-li papež...“]

4. „Papež nebo prelát zlý nebo předzvěděný není v pravdě pastýř, ale dvojsmyslně: ale v pravdě zloděj a lotr.“ (Kap. 2., list 5.)

[Tak píše v knize tamže: „Je-li totiž zlý...“]

Po skončení jeho řekl m. Jan: „Já jsem všecko takové tak omezil a omezuji, že takoví, vzhledem k zásluze a tak v pravdě a hodně před Bohem, nejsou papežové, preláti nebo pastýři, nýbrž vzhledem k úřadu a vážnosti lidské jsou papeži, pastýři, kněžími atd.“ Hned vstav za zády jeho nějaký mnich v černé kápi (a svrchu něčím lesklým černým, jak se podobalo, atlasem, povlečené) z Fürstatu řekl: „Pánové, hleďte, aby Hus nemýlil sebe samého a vás těmito poznámkami, i kdy by byly v jeho knize; vždyť já nedávno při slyšení s ním také jsem namítal o těch člancích a řekl jsem mu: ‚Mistře, snad tito zlí papežové atd. nejsou tací vzhledem k zásluze, ale vzhledem k úřadu dobře jsou tací‘ — a tedy již on těch poznámek užívá, jež má a slyšel ode mne, ne že jsou v jeho knihách někde položeny.“ A m. Jan obrátiv se k němu řekl: „A neslyšel-liš, že jsou v knize mé a zde blizoučko byly čteny? Co záleží na tom říkati, že biskupové, preláti nebo kněží zlí a předzvědění nejsou v pravdě

aniž hodně podle přítomné spravedlnosti biskupy, preláty nebo kněžími, nýbrž že jsou nehodnými sluhy svátostí Božích, leda že oni v pravdě ani hodně vzhledem k zásluze nejsou tací, ale vzhledem k úřadu, když (jako v mé knize) se klade, jsou nedůstojní služebníci svátostí, skrze něž Bůh křtí nebo posvěcuje; platí, že oni jsou takovými kněžími, preláty nebo biskupy“ atd. A po chvíli mistr dodal a řekl: „A to bylo dobře patrné na Janu kdysi papeži XXIII., nyní řečeném Baltazarovi, byl-li pravý papež či v pravdě zloděj a lotr.“ A oni druh na druhu dívajíce se posmívali, pravíce: „Vždyť byl pravý papež.“

5. „Papež není (ani nemá býti zván) nejsvětější, také podle úřadu: jinak i král měl by býti nazýván nejsvětější podle úřadu a holomci, pacholci i ďáblové měli by býti zvaní svatí.“

[Tu není v knize, jak se uvádí, ale jinak (v kap. 2., list 5.), kde takhle dovozuje: „Měl by říci...“]

A když byl článek skončen, řekl m. Jan: „Vždyť nevím podkladu, proč bych jmenoval papeže nejsvětějším, ježto by mu stačilo, aby byl a zval se svatým, neb o Kristu se čte: „Tys jediný svatý, tys pán sám atd.“ A toho já v pravdě zvu nejsvětějším.“

6. Žije-li papež odporně Kristu, třebaš řádně, zákonně a kanonicky volený (podle lidského volení), vstoupil jinudy do papežství nežli skrze Krista.“

[To tak nestojí v knize, ale jinak, jak následuje (v kap. 3., list 1.): „Žije-li papež...“]

Po skončení a přečtení řekl m. J. Hus: „Tak já pravím: jestliže papež nebo jiný prelát žije odporně Kristu v neřestech svrchu řečených, vstupuje jinudy, i byv zvolen od lidí k takovému úřadu, ježto nevstupuje do ovčince církevního nízkými dveřmi P. Ježíšem Kristem. Tak i o Jidášovi bylo patrné, jenž třebaš byl vybrán k apoštolství od Krista, přece nevstoupil skrze Krista, ježto byl zlodějem a lakomcem a synem zatracení.“ Hned vstav Páleč, řekl: „Hle jaká pošetilost! Jidáš byl vyvolen od Krista nebo skrze Krista — a přece vstoupil jinudy a ne skrze Krista!“ A m. J. Hus: „Ano, dobře platí, že byl zvolen od Krista a přece vstoupil jinudy, ježto byl zloděj, ďábel a syn zatracení.“ A dodal Páleč:

„Neboť někdo může býti řádně a zákonně zvolen na papežství nebo biskupství a potom žíti odporně, nevstoupil tedy proto jinudy.“ A m. Hus více rozvedl: „A já pravím dále: ‚Kdokoli vstupuje na papežství, prelátství atd. nebo kterékoli obročí svatokupecky, ne s tím úmyslem, aby pracoval v církvi Boží, ale spíše, aby žil rozmařile, rozkošnický, zhýrale a aby si pyšně vedl, takový každý vstoupil jindy, ježto nevstupuje nízkou branou P. Jež. Kristem a po svědectví evangelia takový každý jest zloděj a lotr“ atd.

7. „Odsouzení 45 článku Viklefových doktory jest nerozumné a nespravedlivé a příčina jimi uvedená jest smyšlená, totiž že žádný z nich není katolický, ale každý z nich jest kacířský nebo bludný nebo pohoršlivý.“ (Kap. 4, fol. 1.)

[Nestojí tak v knize, ale tak: „Odsouzeno jest 45...“]

Skončivše článek čtli potom jinde, kde (zdá se) bylo položeno: „Proč nyní doktoři radniční⁷¹ neodsuzují těch, kteří praktikují onen článek o desátcích a o darování: vždyť to, co spisem odsoudili, skutkem schvalují: neboť přišedše na radnici žádali, aby se jim plat vrátil, ježto to jsou almužny. A někteří z konšelů odpověděli, nač doléhají, když to dříve za blud odsoudili a dodal: „S radosti odsuzovali a s pláčem platí.“ A kardinál Kambrejský řekl: „Mistře, říkal jste, že nechcete žádného bludu Viklefova hájiti — a hle, zde již patrno z knih Vašich, že jste těch článků hájil veřejně. A hle, zajisté zde se mnoho klade pohoršlivého a těžkého.“ A mistr odpověděl: „Důst. otče! Jak dříve jsem řekl, ještě říkám, že nechci hájiti ničích bludů, ani Viklefových ani koho jiného; ale ježto se mi zdálo proti svědomí k odsouzení jejich prostě svoliti, když proti nim nebylo žádného písma, proto se mi nezdálo hned svoliti k jejich odsouzení a to proto, že důvod jejich, jenž jest jediný souhrnný, nemůže býti dokázán podle svých jednotlivých částek, jakož jsem dříve řekl, o kterémkoli z nich.“

(Kap. 4.)

(Články vybrané ze spisu proti m. Stan. ze
Znojma.)

71 Týká se shromáždění na radnici staroměstské v červenci 1412.

1. „Ne tím samým, že voliči nebo jich většina souhlasně svolili podle řádu lidského k jedné osobě, již tím samým ta osoba jest řádně zvolena — nebo tím samým jest zřejmý a pravý nástupce Kristův nebo náměstek Petra apoštola v úřadě církevním; ale tím samým, čím kdo hojněji pracuje záslužně ve prospěch církve, má od Boha k tomu hojněji moc.“ (Tamže l. 13.)

[Hle, tak stojí v knize jak následuje: „Neboť volno jest...“]

[A patrně jest i na Janu XXIII., koho a jakého vybrali, ve 54 člancích vydaných proti němu koncilem Kostnickým téže doby, kdy se toto dalo, i roku, na témž místě — totiž svatokupce, vraha, námořního lupiče atd.)

2. „Papež předzvěděný není hlava sv. církve Boží.“

[Tato věta nestojí v knize, ale takto se píše v kap. 2., l. 9.: „Rád bych chtěl...“]

Mistr řekl: „Nazýváje shodně církev sborem nebo obcí předzřízených, ptám se tam, jak četl předčítatel: „Jestliže jest papež předzvěděný, jak jest hlavou té sv. církve Boží?“

3. „Není jiskřičky jistoty, že by musila býti jediná hlava duchovně řídící církev, jež by vždy s ní, církví bojující, obcovala.“ (Kap. 5., l. 2.)

[To se tak píše v knize: „Jest tedy ten důsledek...“]

Po skončení a přečtení pravil m. Jan: „Ano pravda jest, že taková hlava tělesná, o níž kladli doktoři ve svých výrocích, nemusí býti vždy a také tělesně s církví bojující obcovati, ježto také nyní žádné takové hlavy tělesné nemáme, ale toliko P. Ježíše Krista.“

4. „Kristus bez takových potvorných hlav skrze své věrné učedníky roztroušené po okrsku zemském lépe by řídil svou církev.“

[To tak stojí v knize doslova v kap. 5., l. 1.: „A ačkoli doktor...“]

Po skončení toho řekli: „Hle, již prorokuje.“ A m. J. Hus řekl: „A já pravím, že za času apoštolů nekonečně lépe byla řízena, než nyní jest řízena. A co brání Kristu, aby ji, bez takových potvorných hlav (jež ani [hlavami] nebyly), lépe neřídil svými pravdivými učedníky (ježto již Jan

XXIII. byl sesazen a Řehoř XII. papežství se odřekl nebo odstoupil). A hle, nyní žádné takové hlavy nemáme a přece Kristus nepřestává své církve řídití.“ A oni se mu posmívali.

5. „Petr nebyl obecný pastýř ovcí Kristových ani velekněz římský.“

[Této věty není v knize, ale tak stojí psáno v kap. 5., l. 3.: „Patrně po druhé...“]

6. „Apoštolé a věrní kněží Páně řádně v nutných věcech řídili církve ke spáse, dříve než úřad papežský byl zaveden: tak by činili, kdyby nebylo — jak nejvýš možno — papeže, až do soudného dne“ (ve 4. sexternu⁷² na l. 1.).

Když byl čten, řekli opět: „Ejhle, prorokuje.“ A m. Jan řekl: „Ano, jest pravda, že apoštolé církve před zavedením tohoto úřadu papežského v nutných věcech ke spáse řádně řídili a zajisté lépe, než nyní jest řízena. A mohli by jejich věrní následníci činiti totéž. A hle, nyní žádného papeže nemáme a snad to bude moci tak trvati na dvě léta nebo kdo ví na jak dlouho.“ A Páleč řekl: „Ach — i to jest nejvýš možno?“ A mistr: „Ano, možno.“ A Stokes Angličan řekl mistrovi: „A co se ty chlubíš těmi spisy a naukami, jich titul sobě marně připisuje, když tyto nauky a myšlenky nejsou tvé, ale spíše Viklefovy, jehož cesty následuješ?“

(Kap. 5.)

(P o s l e d n í n a p o m e n u t í .)

Když tedy již řeč. články jak svědecké tak bezprostředně předcházející skončili a již skoro ticho bylo, řekl kardinál Kambrejský: „M. Jene! Hle dvě cesty jsou vám položeny, z nichž jednu vyberte: buď abyste se dal úplně a docela na milost a do rukou koncilu, cokoli koncil nařídí s vámi, že jste spokojen: a koncil z úcty zde ke králi pánu Římskému a jeho bratru králi českému a pro vaše dobré naloží s Vámi vlídně a laskavě. Anebo, jestliže ještě některé články z řečených chcete držeti a hájiti a žádáte-li jiného ještě slyšení, bude Vám dáno. Ale vězte, že zde jsou tak znamenití a osvětlení mužové doktoři a mistři, kteří mají proti Vaším

72 Sextern = složka papíru v šesti listech.

článkům tak silné důvody, že jest se obávati, abyste se nezapletl do větších bludů, budete-li chtíti ty články držeti a hájiti. Radím, nemluvím jako soudce.“ A druzí připojili: „Zajisté, m. Jene, lépe jest Vám, jak říká p. kardinál, abyste se dal zcela na milost koncilu a nedržel něco zatvrzele.“ A mistr skloniv hlavu odpověděl pokorně: „Nejd. otcové! Přišel jsem sem svobodně, ne abych něčeho zatvrzele hájil, nýbrž položil-li jsem v něčem méně dobře nebo nedostatečně, chci se podrobiti pokorně naučení koncilu; prosím však pro Boha, aby mi bylo dáno slyšení k vysvětlení mého úmyslu o člancích mně vytčených a písma sv. doktorů; a jestliže důvody mé a písma nebudou postačitelné, chci se pokorně podrobiti naučení sboru.“ A hned mnozí křičeli pravice: „Hle s výhradou a zatvrzele mluví; chce se podrobiti naučení sboru a ne opravě a rozhodnutí.“ A on odpověděl: „Ano, naučení, opravě a rozhodnutí sboru chci se podrobiti, bůh mi svědek jest, mluvím upřímně a ne s výhradou.“ A kardinál Kambrejský mu řekl: „Jene! Ježto se chcete dáti na milost sboru a podrobiti se jeho naučení, vězte, že naučení Vaše jisté od 60 doktorů (z nichž někteří již odešli a Pařížští již nově přišli) beze všeho odporu, z příkazu a poručení sboru jest toto: abyste předně pokorně vyznal svůj blud v těch člancích, jež jste až posud držel; 2. abyste ty články odpřisáhl a přísáhl, že jich již na věky nechcete držeti ani kázati ani učiti; 3. abyste veřejně odvolal ony články a zamítl; a 4. abyste opak těch vykládal, držel a učil, jež (jak se zde proti Vám dovozuje) jste držel, psal a kázal.“

A m. Jan mezi mnohým tu a tam od jiných přetřásaným a uvedeným řekl: „Nejd. otče! Hotov jsem pokorně poslechnouti sboru a dáti se poučiti. Ale prosím pro Boha, abyste mi neráčili klásti osidla zatracení, abych nebyl nucen lháti a odpřisáhnouti ty články, o nichž — Bůh mi svědek a svědomí — nic mi není známo: a svědkové proti mně vypovídají, co mi ani na srdce nikdy nevstoupilo a zvláště o tom, že po posvěcení v svátosti oltářní zůstává chléb hmotný. Ty však, o nichž je mi známo a jež jsem v svých knihách položil, chci — po naučení o opaku — pokorně odvolati. Ale abych všechny články sobě příkládané odpřisáhl, z nichž mnozí mi bohdá falešně připsáni jsou, připravoval bych si lži osidlo zatracení, ježto 'odpřisáhnouti', jak se pamatuji, že jsem čítal v Katholiku,⁷³ jest odřící se bludu dříve drženého. Ale ježto mi mnohé

⁷³ Katholikon = příručný slovník středověký, asi jako naše „slovníky naučné“.

články byly připsány, jichž jsem nikdy nadržel ani na srdce mi nevstoupily, proto se mi zdá proti svědomí je odpřisáhnouti a lháti.“ A oni řekli: „Ne, ne, to není 'odpřisáhnouti'!“ A mistr řekl: „Tak jsem četl, že to jest odpřisáhnouti.“ A mnozí křičeli, když se svědomí dokládal, pravíce: „A snad by tvé svědomí nikdy neříkalo, žes bloudil či bloudíš?“ A zatím král řekl: „Slyš, Huse! A proč bys nechtěl všechny bludné články odpřisáhnouti, o nichž říkáš, že svědkové proti tobě špatně vypovídali. A vždyť já chci odpřisáhnouti všechny bludy a že nechci žádného bludu držeti, a není přece třeba, abych dříve nějaký držel.“ A on: „Králi pane — to neznámá to slovo nebo výraz 'odpřisáhnouti'.“ A kardinál Florentský řekl: „M. Jene, dá se Vám formule hodně omezená při zápisu těch článků, pod níž budete povinen odpřisáhnouti — a pak uvážíte, co máte neb hodláte činiti.“

Tu král řekl: „J. Huse, hle dvě cesty jsou ti položeny: bod abys odpřisáhl a odvolal bludy zde zavržené a dal se na milost sboru a sbor ti v něčem milost učiní: nebo, abys hájil těchhle bludů a sbor i doktoři mají svá práva, co s tebou mají konečně učiniti.“ A on odpověděl: „Nejjasnější kníže! Já nechci žádného bludu držeti, ale chci se pokorně podrobiti rozhodnutí sboru; toliko, abych Boha a svědomí neurazil, abych neříkal, že jsem ty bludy držel, jichž jsem nikdy nadržel a nikdy na srdce mi nevstoupily. A také prosím, aby mi jen bylo dáno slyšení natolik, abych mohl svůj smysl vysvětliti v jistých bodech a člancích mi vytčených a zvláště o papeži, hlavách a údech církve, v nichž se mnou se mýlí, aby můj úmysl pochopili ježto já připouštím a říkám, že papež, biskupi, preláti atd., jsou-li předvěděni a v hříchu smrtelném, nejsou v pravdě tací vzhledem k zásluhám aniž hodně před Bohem tehdy, jsou však vzhledem k úřadu tací, totiž papežové, biskupi, preláti atd., ježto, jak jsem řekl, jsou nehodní služebníci svátostí.“

A když mnoho jiného tu a tam bylo přetrásáno, král opět řekl: „Slyš, J. Huse! Jak jsem ti včera řekl, ještě ti říkám a nemohu ti opakovati: máš léta, chtěl-lis, mohls dobře porozuměti. Již slyšíš, že ti pánové dvě cesty předložili: buď aby ses poddal ve všem na milost sv. sboru a to čím dřív tím líp a abys odpřisáhl a odvolal všecky bludy ty psané v knihách tvých a také ty, kteréš sám vyznal a na které proti tobě dostatečná svědectví uvedli, jimž musíme věřiti, ježto praví Písma: „V ústech dvou neb tří

svědků stojí každé slovo“: a zde v některých člancích přemnoho znamenitých mužů vypovídalo. A za ty bludy přijmi pokání skroušeným srdcem, ne přetvářeně, jak ti nadiktuje sbor; a opak jich, jak praví pánové, vykládej a piš a přisahej, že jich a jiných víc nebudeš držeti, nebo, chceš-li se zatvrzele držeti a hájiti, že tehdy jistě sbor proti tobě postoupí podle práv svých.“ A jistý starý šedivý biskup z Polska řekl: „Práva jsou jasně v Klementinách a v Šesté⁷⁴ o kacířích, jak se má s ním státi.“

A mistr králi odpověděl: „Nejjasnější kníže! Vždyť jsem řekl prve, že jsem sem svobodně přišel ne s tím úmyslem, abych chtěl nějaký blud nebo kacířství držeti, ale chci státi pokorně k naučení sboru.“ A mnozí křičeli: „Hle, jest zatvrzelý, chce státi k naučení sboru a držel ty bludy od mnoha let a nechce se podrobiti opravě a rozhodnutí sboru, aby odvolal ty bludy.“ A jakýs tučný kněz, sedě v okně v drahé sukni — a zdál se býti Prus — pravil křiče: „Ať není připuštěn k odvolání, protože i když odvolá, nezdrží, ježto poslal list při svém odchodu svým příznivcům a přívržencům, jímž byl veřejně čten: kdyby byl nucen k odvolání, že to chce učiniti toliko ústy ale ne srdcem — a tedy žádným způsobem mu nevěřte, ježto nezdrží.“ A mistr řekl: „Ano, chci se pokorně podrobiti poučení, opravě a rozhodnutí sboru a učinil jsem veřejné osvědčení v traktátě proti m. Stanislavu, že chci státi pokorně k rozhodnutí sv. matky církve, jako každý věrný křesťan má státi.“ A Páleč vstav řekl: „A kdybych já velice osvědčoval, že zde m. Alberta⁷⁵ vedle mne sedícího nechci políčkovati a přece bych ho políčkoval nebo při jeho políčkování, jaké by to bylo osvědčení? Tak i ty osvědčuješ, že nechceš brániti a hájiti žádného bludu a zvláště jeho, Viklefa — a bráníš jich.“ A řekl: „Hle, nejdůst. otcové! Zde je 9 článků toho Viklefa“ — a četl je po řadě z listu — „a proti obsahu pěti z nich dávno zatraceném m. Stanislav ze Znojma kázal veřejně v kostele P. Marie před Týnem u přítomnosti množství duchovenstva. A kníže Arnošt, vévoda Rakouský, byl tehdy v Praze — a já podobně tamtéž potom jsem kázal proti nim⁷⁶ a on Hus se stoupenci svými jich zarytě bránil v přednáškách i veřejně. A napsals,“ vece m. Janovi „jakési spisky na jejich obranu, jež zde jsou—a nedáš-li ty svých

74 Klementiny a Šestá (t. j. kniha dekretálů), zákoníky práva kanonického.

75 Míni se patrně dr. Albert Varrentrappe z Lipska.

76 Naráží na události v Praze v létě r. 1412.

spisů, my dáme.“ A on řekl: „Dejte.“ A král řekl: „Máš-li takové spisy, bylo by dobré, abys je dal zde sboru k prozkoumání; a nedáš-li ty, jiní dají.“ A on řekl: „Ať dají!“

Zatím vypravili jeden článek, jak on vykládal jisté rozhodnutí⁷⁷ papežské: a on řekl, že ho nevykládal aniž kdy dříve viděl ty výklady s řeč. rozhodnutím, leč v žaltáři u dominikánů, když mu bylo předloženo skrze komisaře. A oni řekli: „Ale víš, kdo je vykládal? Řekni pod přísahou, kterou jsi vykonal, že povíš pravdu.“ A on řekl: „Jistě nevím, kdo vykládal, ale, slyšel jsem, že je vykládal m. Jesenic. A oni řekli: „Vždyť jsi v žaltáři vyznával, že on je vyložil.“ A On: „Nevyznával jsem, toliko z doslechu...“ A oni: „A zdali schvaluješ ten výklad nebo líbil-li se ti?“ A on: „Jak pak se mi měl líbiti, když — jak jsem prve řekl — nikdy jsem ho neviděl?“ A oni jemu: „Ale zdali teď se ti líbí?“ Odpověděl: „Nelíbí.“ A z takového týrání byl již velmi bledý, ježto (jak řekli ti, jimž bylo známo) onu noc celou strávil bezesnou, ježto byl soužen bolestí zubů a hlavy a horečka počínala jím třásti.

Potom čtli článek o třech sťatých, kteří, jak položili, pro jeho pohoršlivé kázání, kterým je naváděl k neposlušnosti stolice Apoštolské a listu papežova, byli pro odpor listu papežovu sťati, jež potom svými duchovními a žáky dal odnésti do kaple Belemské se zpěvem: „Tito jsou svatí“ a nazítří místo mše zádušní dal zpívati o mučednících a tak ony sťaté za svaté uznal a (pokud na něm bylo) prohlásil. A potom na kázání řekl, že by je nechtěl dáti za tak velikou hromadu stříbra (ukazuje jistou hromadu v řeč. kapli). A mistr odpověděl: „Jest pravda, že byli sťati, ale není pravda, že jsem je dal s takovým zpěvem odnésti, ježto tehdy jsem tu nebyl.“⁷⁸

A hned vstav Náz řekl: „Slyšte mě prosím na dvě slovíčka. Pokud se děje zmínka o těch sťatých, jest mi dobře známo, ježto jsem byl tehdy s králem českým, tehdy Římským, když brzo potom, jak tenhle Hus mnoho o neposlušnosti stolice Apoštolské a listu papežova kázal a své posluchače k ní vyzýval, řeč. sťatí při jakémsi kázání křičeli proti listu apoštolskému a král český je dal stíti; po jejich stětí tenhle kázal v

77 Míni se papežská bula o Viklefovi z r. 1413 s poznámkami výsměšnými.

78 Týče se událostí v Praze v červenci 1412, jež vedly konečně k vyobcování a vyhnanství Husovu.

Betlémě, jak se mu líbilo a jak jste již slyšeli. Potom pro ně obec povstala proti radě a proti konšelům pražským, pravíc, že přikázali nevinné lidi a nespravedlivě stíti; a byl veliký nepokoj a hluk; neboť mnoho set lidí přišlo před radnici, říkajíce, že i oni chtějí zemřít za tu pravdu. Potom konšelé nestačíce uklidniti nepokoje přišli ke králi, co přikazuje činiti, že nemohou uklidniti nepokoje. A král Český řekl: 'I kdyby bylo tisíc takových, staň se jim jakož i oněm, a nestačí-li vám popravčí a katové zde v království, dám je přivésti z jiných zemí.' A Mistr řekl: „Ejhle, pánové, tento doktor činí křivdu králi pánu, ježto král nekázal jich popraviti.“ A Páleč vstav řekl: „Ježto král přikázal vyhlásiti veřejně, aby nikdo bulám papežským neodpíral — a tito odporovali jim veřejně, tedy mocí onoho přikázání královského byli s'ati — a ty on prohlásil za svaté: pročez čtete v jeho knize „O církvi“ kap. 20 F a uvidíte, jak je on za svaté prohlásil.“ A čtli proroctví, tuším Danielovo kap. 11., kde stojí: „A budou padati mečem a ohněm a časným zajetím a utraceni budou mnozí lstně. A potom,“ jak se to vyplňuje na oněch třech laicích, Martinu, Staškovi a Janovi, kteří nesouhlasíce, ano odporujíce lžem Antikristovým, šíje své meči vydali a jiní mnozí k témuž byli ochotni — a mnozí lstivě sv k nim připojili, kteří hrozbami Antikristovými vyděšeni na útěk se obrátili a zpět odešli atd.“ To když přečteno, předsedové se navzájem na sebe dívali, jakoby se nějak divili.

Potom Angličané předložili opis nějakého listu university Oxfordské do Prahy přineseného. O tom říkali, že jej m. Jan na kázání vyhlásil a ukazoval pečeť na doporučení toho Viklefa.⁷⁹ A když jej přečtli, otázali se ho, zdali jej předčítal? A on řekl, že ano, ježto jej přinesli do Prahy dva studenti s pečeti university Oxfordské. Tu Angličané žádali od něho a jeho, aby jmenoval ty studenty, ježto řekli, že ona listina byla padělána a nesprávně vznikla. A mistr ukazuje na Pálče řekl: „Tenhle můj přítel zná dobré pana Mik. Faulfiše, jenž ten list přinesl s jiným o němž nevím, kdo to byl.“⁸⁰ A ptali se Angličané, kde je? A mistr řekl: „Zemřel někde tuším mezi Španělskem a Anglií. A vysmáli se mu. A Páleč řekl: „Ah, onen Faulfiš nebyl Angličan, ale Čech: a hle, nejd. Otcové, týž onen Faulfiš přinesl kousek kamene z náhrobku toho Viklefa, který potom v Praze pokládali a uctívali za relikvii. A toho všeho tenhle Hus byl

79 Byl to list podvržený, někdy po r. 1405 do Prahy přinesený.

80 Byl to V. z Knihnic.

svědom.“

Potom Angličané jiný list, opačný než tento list, s přitištěnou pečeti jak říkali kancléře Oxfordského dali přečísti, že ne bez trpkosti v srdci oznamují, jak učedníci a stoupenci J. Viklefa mnoho bludů z jeho knih v království Anglickém rozseli; pročez universita, chtěc toto zlé předejít, vybrala 12 slavných doktorů a velikých theologů, kteří knihy jeho pečlivě probravše vybrali z nich 260 článků, které ta universita po pilném předchozím zkoumání a zralé úvaze uznala za hodny ohně, ale pro úctu k víře a tomuto sv. Sboru je sem do Kostnice poslala a dopravila k zatracení atd., jak v řeč. listě se obsahuje.

Zatím, když již poněkud mlčení zachovávali, povstav Páleč a již jakoby uslyšel rozhodnutí proti mistrovi řekl: „Nejjasnější kníže a nejdůst. otcové! Dokládám se Vaší Jasnosti a Vašich Důstojností a Boha napřed, že při tom, v čem jsem proti němu postupoval, nečinil jsem toho z nějaké zlé horlivosti nebo nenávisti osoby, Bůh mi jest svědek, ale toliko proto, abych dostiučinil své přísaze, kterou jsem vykonal, ježto jsem doktor sv. bohosloví, ač nehodný. Proto jsem to učinil.“ A Michal Soudný, jenž seděl před mistrem, vstav řekl: „Já podobně.“

Jimž m. Hus odpověděl: „Stojím na soudě Božím, jenž jenž mne i vás spravedlivě po zásluze bude souditi.“

A kardinál Kambrejský „Zajisté on, m. Štěpán, choval se velmi vliďně k těm knihám a článkům a též jiní doktoři, ježto mnohem více a těžších bylo vybráno než tyhle a než jak je oni předložili. A vždy je ještě na lepší vykládali: hle, ježto ještě mnohem tíže v knihách se klade než oni článkovali“ atd.

Potom vzal biskup Řižský m. Husa, aby šel na místo žalární; toho mimojdoucího p. J. z Chlumu pozdravuje a ruku mu podáváje těšil. A on byl z toho velmi rád, že se ho již takřka ode všech zavrženého, opovrženého a kaceřovaného nestyděl a neostýchal pozdraviti a veřejně mu ruku podati: a to také potom p. Janovi napsal.⁸¹

A po odchodu jeho všichni, kteří tam byli na témž místě, preláti a kardinálové hodlali odejít a již vstali. Tu žoldnéři, kteří vzadu hlídali,

81 Týče se listu III., č. 29.

také odešli a naši se přiblížili k oknu. A p. J z Chlumu a p. V. z Leštna a P. bakalář byli ještě uvnitř, jichž — zdá se — král si nevšiml, ale myslil, že odešli tehdy, když byl mistr odváděn do žaláře. A král řekl: „Důst. otcové! Již jste slyšeli, že by též z toho mnohého, co jest v jeho knihách a k čemu se přiznal a co proti němu bylo dostatečně dokázáno, stačilo k jeho odsouzení jedině z toho. A tedy, nebude-li chtít oněch bludů odvolati, odpřisáhnouti a proti nim vykládati, tehdy ať jest spálen nebo s nim podle práv svých učíte jak rozumíte. A vězte, že cokoli by vám slíbil, že chce odvolati nebo že by odvolal, nevěřte mu, ani já bych mu nevěřil, protože přijda do království a k těm svým příznivcům by více jiných bludů rozséval a stal by se blud poslední horší prvního. A proto překazte mu vůbec kázání, aby více nekázal a též, aby více nepřišel k svým příznivcům, aby již oněch bludů nerozséval. A ty články zde zatracené pošlete bratru mému do země české a bohužel do Polska a do jiných zemí, kdež již má skryté učedníky a příznivce mnohé; a kteříkoli by byli shledáni, že by je drželi, aby biskupové a preláti v těch zemích takové trestali, aby větve zároveň s kořenem se vytrhaly. A ať sbor píše králům a knížatům, aby tím spíše byli nakloněni svým prelátům, kteří v tomto sv. sboru pilně se vynasnažili, aby tato kacířstva byla vykořeněna. A také víte, že jest psáno, že ve dvou neb třech svědcích stojí každé slovo; zde však by dostačila stá část k jeho odsouzení. A proto učíte i konec s jinými jeho tajnými žáky a příznivci, protože já brzo odejdu⁸² — a zvláště s tím, s tím“ opakuje tu slovíčko 's tím' „jenž je tu vězněn.“ A oni řekli: „Jeronymem.“ A on: „Ano, Jeronymem.“ „S tím učiníme konec za den: to bude již lehčí, ježto tenhle jest učitel“ — míníce m. Husa „a ten Jeronym⁸³ žák jeho.“ A král opět: „Zajisté, byl jsem ještě mlád, když tahle sekta vznikla a počala v Čechách a hle, jak velice vzrostla a se rozmnožila!“ Potom jednotlivě se z řeč. refektáře vesele od sebe rozešli.

A při každém slyšení mnoho žoldnéřů s meči, lučišti a dlouhými sekerami, když byl odváděn nebo uváděn m. J. Hus, řeč. refektář obkličovalo.

82 Zikmund hodlal totiž odcestovati do Španěl.

83 M. Jeronym Pražský, mladší vrstevník Husův, horlivý viklefovec: přišel za Husem do Kostnice, ale na radu přátel odešel do Čech; byl však na cestě zatčen, 23. května 1415 před koncil dopraven a 30. května 1416 rovněž upálen.

To jsme tedy zaznamenali, co jsme se tam díti viděli a také sami slyšeli. A položili-li jsme co méně správně, chceme napravit poučení od těch, kteří též byli přítomni a lépe to pamatují. Nepoznámali jsme toho však proto, abychom nějakou osobu tupili nebo chválili, ale vždy (Bůh je svědek) abychom vydali svědectví pravdě a aby se vydatněji pro budoucnost zapala ústa mnohých, kteří mluví z pouhé pověsti mnoho nejistého o těch slyšeních a o tom, co se tam dalo a stalo. —

Kniha V.
(O Husově odsouzení a popravě.)

[Znamenav, že mnozí mnohé věci o položení smrti slavné paměti Mistra Jana Husi psali sú jinak, nežli se jest dálo při něm a stalo a ačkoli druzí snad dobrým úmyslem sú spisovali, ale že sú běhu a položení celého nevěděli, protož, na mnohých místech přidávajice a druhdy ujímajice jinak než se jest dálo a stalo, změnili sú: i zdálo mi se užitečné z náramných a ustavičných proseb mnohých milovníkóv pravdy celý běh na památku budúcím toliko o smrti jeho, což se je tu znamenitějšieho dálo, položití, aby jeho nepřítelé, jenž ještě po smrti jeho zle o něm mluvie, usta svá stúlili a ti, jenž jemu přejí, jistotu, stálost a setrvánie jeho zvěduce v tak velikých nesnázech, aby Boha chválili a života svého polepšiece statečněji životy svými pravdě, kterúz sú z zákona Božieho ot něho slýchali, slúžití uměli.]

(Kap. 1.)
(O r o z h o d n u t í s b o r u)

[Věziž tehdy, že léta od narozenie Syna Božieho po tisíci po čtyřech stech patnáctého, když jest ten zbor Konstanský po jetí Mistra Jana Husi v žalářích, v nichž jest držán byl a zvláště u mnichuov kazateluov,⁸⁴ z náramného nabádanie mistra Štěpána Páleče (jemuž jest byl Mistr Hus mnoho dobrého učinil) a Michala někdy faráře z Smradař a tudiež jiných Čechóv, úhlavných nepřátel Mistra Husi, rozličnými artykuly křivých svědkuov jeho trápili a rozličně pokúšeli, jemu proti těm svědkóm nižádné obrany z práva nedadúce, když také potom do jiného kláštera k bosákóm⁸⁵ tudiež v Konstanci ho do žaláře vsadivše před se několikrát vyvodili sú tu těch jistých falešných svědkóv před nim svědectvie čtúce a sami súdce tudiež proti němu druhá svědectvie vydávajice a také z jeho knih kusy vybravše některé

84 Míni se žalář dominikánský, od 6. prosince 1414; v. shora.

85 Míni se vězení františkánské, od 5. června 1415; v. shora.

jemu s křikem, povykem a hřmotem miesto lepšieho naučenie dovodiace a miesto písma svatého, jehož vždy žádal, chtě lépe naučen býti, jestliže by v čem byl scestně kázal, psal anebo učil (a to sem tudíž i s jinými ot něho častokrát opěťujícíeho slyšal) i ostali sú konečně na tom, aby anebo se vinen dal v těch ve všech kusiech, jimiž sú jeho skrze křivé svědky vinili, z nichžto mnozí sú byli jeho úhlavní nepřítelé, a k tomu těch aby se odpřisáhl a těch, kteréž sú z knih jeho vybrali, druhde ujímajíce, druhde přidávajíce a druhde celé vymyšlené kusy, jichž jest nižádný v jeho knihách nebyl psán, jemu připisujíce, aby se také odpřisáhl a je aby odvolal anebo aby smrt ohně trpěl. Tehdy on častokrát yznávaje, že mu křivě mnohé věci skrze svědky připisují, jichž ani pomyslit jest, i nechtěl se jich odpřisíci, aby nebyl lhářem před tváří Boží, a těch kusuov z knih vybraných také se nechtěl odpřisíci, leč by jemu lepšie písmo ukázali. I ostali sú na tom, aby ho konečně upálili, jemu vždy nižádného lepšieho naučenie, jehož je z písma sv. žádal, nadadúce.⁸⁶

(Kapitola 2.)

(O p o s l e d n í m p o k u s u .)

Tehdy v pátek po sv. Petru téhož léta, jenž bieše pátý den června⁸⁷ měsiece, král Zigmund, Uherský král, [jenž jest byl Mistra Husi rozličně klejtoval i svými zvláště listy ubezpečil, aby k tomu svolání přijel, věda již konečný úmysl toho zboru], i poslal jest urozené pány, pana Václava z Dubé, jinak z Leštna, pana Jana z Chlumu a jiné čtyři biskupy s nimi k Mistrovi Husovi do kláštera k bosákóm, aby zvěděli konečný úmysl jeho, chce-li ty artykule a kusy skrze svědky proti sobě vydané, a také jiné z knih jeho, jakož svrchu psáno stojí, vybrané konečně držeti, čili jich se chce vedlé uloženie toho sboru odpřisáhnúti a proti nim odporně kázati, psáti a učiti, jakož mu ten zbor nalezne a usúdi. A když sú Mistra Husí z žaláře před ně vyvedli, pan Jan z Chlumu řekl jest k němu takto: „Aj, Mistře Jene, myť sme lajkové a nemnoho učení a v těchto věcech neumíme raditi, protož viz, čiješ-li⁸⁸ se v kterémkoli kusu z těch, jimiž tě tento zbor viní, scesten a vinen, nestyď se toho ustúpiti a odvolati. Pakliť tvé svědomie ukazuje, že nejsi těmi kusy vinen, jimiž tě oni vinie, nikoli

86 V těchto řádcích podal český překladatel podstatný obsah toho, co předcházelo před konečným odsouzením Husovým. Překlad zprávy Mladenovicovy následuje teprve v kap. 2.

87 Míni se červenec.

88 = cítíš-li se.

nečin proti svému svědomí aniž lži před tváří Boží, ale raději stůj až do smrti v té pravdě, kterouž si [z zákona Božieho] poznal [a z písma sv.]“⁸⁹. A Mistr Jan stojí a zaplakav pokorně odpovědě a řka: „Pane Jene, věz to zajisté, bych věděl, žeť bych co bludného kdy byl psal, učil anebo kázal proti zákonu Božiemu a proti cirkvi sv., chtěl bych to pokorně odvolati a toho ustúpiti, Buoh mi svědek jest. A vždy ještě žádám lepšího a stálejšího písma a naučení. A ukáží-li mi lepší písmo a pevnějšíe, nežli jest to, které sem já učil, kázal a psal, hotov sem srdečně odvolati.“

A když to vece, ihned jeden tudiež z stojících biskupův řekl jest k mistru Janovi: „I zdali ty chceš moudřejší býti nežli vešken tento zbor?“ A mistr Jan jemu odpovědě: „Já nechci býti moudřejší nežli vešken tento zbor; ale prosím pro Bóh, dajte mi najmenšieho z toho zboru, kterýž by mě lepším a pevnějším písmem sv. zpravil a naučil, a já hotov sem ihned odvolati.“ A k té řeči biskupové tudiež stojíce vecechu: „Aj, kterak jest neústupný v svém kacieřství!“ A to řeckše jeho zase do žaláře vésti kázavše odešli sú.

(Kapitola 3.)

(Hus předveden před sbor.)

Druhý den nazajtrie v sobotu v ochtáb sv. Petra a sv. Pavla apoštolův, jenž bieše den šestý června⁸⁹ měsiece Mistr Jan Hus veden jest skrze arcibiskupa Rigenského [Pruského zákona]⁹⁰ k kostelu velikému toho města Konstanského, tu kdež sú se [byli kardinálové, arcibiskupové, biskupové a jiní] preláti toho zboru k odsúzení Mistra Jana Husi vedlé svého obyčeje sešli. [A přivedše jeho ke dveřóm kostelním tu sú s ním v té sienci čakali, až zatiem v kostele mši odslúžili, nebo jeho ve mše do kostela nerodichu⁹¹ vésti snad, aby sobě jím duchovenstvie neporušili, jehož sem tudiež od nich málo shledal, znamenaje jich obyčeje, kteréž vedú].

[A po těch mšech uvedechu ho do kostela mezi ty preláty, kdežto obyčejem svým sediechu na vysokých k tomu udělaných stoliciech,

89 = července.

90 Arcibiskup Jan z Wallenrodu byl z řádu německých rytířů v Prusích.

91 = nechtěli.

prknamí vókol vysoce se otarasovavše.] A král Uherský najvýše sedieše v svém majestátu pod korunú zlatú s obhlúkem [a vedle něho Klémov⁹² syn jablko drže a jiné knieže meč nahý s druhé strany.] A uprostřed té ohrady (nebo seděnie) bieše někaký stuol povýšený udělán a na něm kterakýs špalek a na tom rúcho mešné položeno k zbavení kněžstvie Mistra Husi připravené. A tak jeho do kostela přivedše před tím stolem postavichu a on klek na svoje koleně dlúze se modléše. A zatiem nějaký biskup Laudensis řečený, mnich, vstúpiv na tu stolicí, na niež obecne výpovědi své činiechu, i učinil kázanie [a to založil z řeči sv. Pavla k Římenínóm v šesté kapitole, kdež die: „Bud' zkaženo tělo hřiecha.“] A v tom kázání dovedil široce, kterak kacieřstva škodí v cierkvi sv. převelmi a kterak na krále zvláště a na jich úřad slušie, aby ta kacieřstvie a zvláště svatokupectvie z cierkve sv. zkazil a vyplel [neb ta kacieřstvie škodlivěji roztrhují cierkev sv., nežli zjevná násilé a ukrutenstvie, aby také král Uherský toho kacieře zatvrzeného v zlosti zkazil, jehož tudiež v rukú, jakž ten biskup kázal, měli sú: neb z toho od starých i od mladých bude věčnú chválu mieti].

(Kapitola 4.)
(Ž a l o b a s b o r u .)

Zatiem vstav jeden řečník⁹³ toho zboru jménem Henricus de Piro svým obyčejem nabádal a napomínal ten zbor, aby súd proti mistrovi Husovi dokonali až do odsúzenie konečného. A ihned vstav jeden biskup od toho zboru vydaný, vstúpiv na na tu stolicí, na niež oni svá ustavenie vypoviedáchu i četl běh a položenie té pře, kteráž se jest mezi mistrem Janem a mezi arcibiskupem a preláty pražskými v Římě a jinde dála [i ten běh, kterýžto sú ti poručníci od toho zboru proti mistru Husovi tudiež vedli až do odsúzenie]. A potom četl ty artykule, [kteréžto sú proti mistrovi Janovi svědci v Praze i v Konstanci vedli a jiné,] kteréž sú jemu z jeho knih obyčejem napřed psaným vybrali, kteréžto artykule k výstraže budúcím a k odehnání falše a lží těch súdci mistr Jan s popsáním úmysla svého, kterak jemu je křivě připisují, jichž je nikdy

92 Míni se Ludvík, falckrabí Rýnský, syn Ruprechta císaře, zvaného Klem.

93 = advokát.

nedržel, v tom žaláři před smrti svú rukú sepsav svým jest je ven vyslal.⁹⁴ Avšak některé z nich tuto položím pro položení jeho odpovědí, kterak jest tudiež odpovídal, a zvláště, kdyžto sú tento první artykul a kus čtli, že jedna jest cierkev sv. obecná a ta jest zbor všech vyvolených k spasení, tehdy mistr Jan odpovědě velikým hlasem [a řka: „I ovšem já to znám, že jedinká jest sv. cierkev obecná, jenž jest sbor všech vyvolených zde na světě i těch v předpeklí i v nebi také, kteřížto sú tělo skryté hlavy Pána Jezu Krista“].

A když tak k tomu i k jiným tu odpovídáše, tehdy kardinál Kameracenský jemu vece: „Mlčiž nyní, potom dobře budeš ke všem spolu odpovídati.“ A mistr jemu odpovědě: „A kterak mám ke všem spolu odpovídati, poněvadž nemohu všech spolu pamatovati?“ A když opět k jiným, kteréžto proti němu tudiež čtiechu, odpovídati chtieše, vstav kardinál Florenský, [jenž bieše druhý súdece k vyrčení súdu proti mistru Janovi ustaven od toho zboru i vece k mistru Janovi]: „Mlčiž již, však sme tě dosti slyšeli.“ A opět vstav i vece těm pohoničóm a duchovním biřicóm, jenž okolo mistra Jana stáchu: „Přikažtež jemu, ať mlčí.“ A mistr Jan vysokým hlasem prosieše ruce spínaje a řka: „Prosím pro Bohu, přeslyšte mě, aby tito, jenž okolo stojie, nemněli, bych já které bludy držal; však přesto učiníte se mnú, jakož se vám bude zdáti a líbiti.“ A když mu vždy nedadiechu mluvit ani k těm kusóm odpovídati, kteréž tudiež naň čtúce vediechu jimi ho viniece, klek na svá kolena, sprav ruce a oči zhóru k nebi zdvih nábožně se modléše svú při Pánu Bohu, najspravedlivějšíemu súdci, hlasitě porúčeje. A to častokrát tudiež mezi těmi žalobami opětováše.

(Kapitola 5.)

(V ý p o v ě d i s v ě d k ů .)

A když dokonachu artykule z jeho knih vybrané, čtli sú proti němu artykule, kteréžto sú svědci naň svědčili a k každému z nich svědky jmenovali sú ne křestnými jmény, ale toliko jmény úřadov⁹⁵ a dostojenství jich [takto řkúce po každém artykuli: „Svědkové tohoto

94 Viz Husovy Obrany III., č. 6.

95 Hlavním jménem bylo tehdy jméno křestné, tedy Jan, ne Hus.

artykule sú dva kanovníky Pražská, dva faráře, tři oltárnici, jeden doktor“ atd., což sú z těch svědkův na který artykul provedli, při každém sú je tiem obyčejem jmenovali].⁹⁶

A mezi jinými tento artykul naň čtiechu, že [by] on držal, kázal a psal, kterak po požehnání posvátné věci na oltáři zůstává tudiež chléb tělesný podstatný [neb hmotný] (latíně sú řekli: panis materialis vel substantia panis). A také tento, že kněz jsa v hříechu smrtedlném neposvěcuje ani křtí — [a tak mnohými jinými artykuli scestnými a kusy ho vinniechu].

Tehdy když mistr opět povstat odpověděti chtieše, kardinál Florenský jeho okřiče a neda jemu odpověděti. A on vždy přesto odpověděv vece: „Prosím pro Buoh, slyšte úmysl muoj a pro ty, jenž tuto okolo stojie, abv nemněli, bych já tyto bludy držal. Nebo já toto vyznávám, že jsem nikdy nedržal, ani učil, ani kázal, by po požehnání v posvátné věci na oltáři chléb tělesný neb hmotný tu ostával. [A také diem, že kněz jsa v hříechu smrtedlném nedůstojně a nelibě Bohu posvěcuje, křtí a jiné posvátné věci rozdává, poněvadž jest nehodný slúha posvátných věcí Božích.“] A tak ke všem jiným artykulóm. jakož jest svú rukú předtiem svým tudiež sepsal, odpoviedáše.

Mezitiem čitechu naň jeden opět artykul, že on pokládá čtvrtú osobu v Trojici sv. a toho artykule jedniem doktorem dovozováchu [jenž jest jej na mistra svědčil, ale toho doktora tu nejmenováchu.] A mistr Jan vece: „Jmenujte toho doktora, jenž jest na mě svědčil.“ A ten biskup, jenž četl artykuly, vece: „Nenie potřebie, aby nynie byl jmenován.“ A mistr odpověděv vece: „Odstup to ode mne biedného, bych já chtěl čtvrtú osobu v Trojici sv. a v božství jmenovati, poněvadž jest to na mé srdce nikdy nevstúpilo. Ale ustavičně jistím a vyznávám, že tři osoby, t. otec, syn i duch sv., jeden Buoh a jeden byt božstvíe jsú.“

Opět tudiež čili jsú, kterak se jest Mistr Hus odvolal k Bohu, jakožto k najvyššímu súdci a to odvolání tudiež za blud potupili jsú.⁹⁷ K tomu Mistr Hus vysokým hlasem odpovědě a řka: „ Ó Pane Bože! Aj již tento zbor tvouj skutek a zákon tvého položení potupuje za blud, poněvadž ty jsa od svých nepřátel obtiežen Bohu otci svému, súdci

96 Viz Husovy obrany III., č. 3.

97 Týče se Husova odvolání ke Kristu; viz Listy II., 3 a Obrany I., 11.

najspravedlivějšíemu, při svú porúcel, v tom nám biedným dávaje příklad a nestatečným, abyhom všelikterak obtieženi jsúce k tobě najspravedlivějšíemu súdci se utiekali, pomoci pokorně žádajice.“ A dále mluvil a řka takto: „A já to ustavičně pravím, že nenie jistější a bezpečnější odvolanie, než ku Pánu Ježíšovi, jehož nižádný od upriemosti nemuož dary uchýliti ani křivým svědectvím zklamati a podtrhnúti; jenž každému, což naň slušie, dává.“

Mezi jinými sú pokládali, že by Mistr Hus, jsa v kletbě zpurně ji trpěl [a v slúženie mše se pletl.] A on odpověděl: „Ne všetečně ani potupně jsem kletbu trpěl, ale v odvolanie jsem kázal a mše slúžil. A ačkoli jsem trénásobně poručníky své ke dvoru papežovu posielal, příčiny hodné pokládaje, proč jsem tam osobně státi nemohl, avšak jsem nikdy slyšenie nemohl mieti a obdržeti, ale nadto z mých poručníkuov jedny jsú žalařovali a jiné jinak rozličně pudili a trápili. A těch všech věcí táhnu se na akta,⁹⁸ v nichž ta pře popsána jest i to bezprávie mé i mých poručníkuov. A nadto přijel jsem sem k tomuto zboru svobodně, maje klejt svobodný od krále (kterýž tuto zde sedí) chtě svú nevinnost ukázati a z viery mé každému počet vydati [ktož by toho na mně žádal.“ A když to mluvieše, na krále se obráti; král se velmi zapýři a zardě].

(Kapitola 6.)

(O d s o u z e n í a o d s v ě c e n í .)

Tehdy když sú vsecky artykule dokonali a dočtli, jimiž sú ho vinili, vstav jeden súdce⁹⁹ papežuov starý a lysý, vyvolený z pokolenie vlaského, četl jest odsúzenie na Mistra Jana Husi [kteréhož odsúzenie křivého položenie slovo od slova tuto pro ukrcenie opuštím]. A z toho položenie a odsúzenie k některým znamenitějším kusóm, ačkoli sú jemu zbraňovali, odpoviedáše a zvláště když sú čtli, kterak jest neústupně a úmyslem ovšem zatvrzeným mnohá léta stál v bludiech, odpověděl a řka: „Nikdy sem nižádných bluduov nedržel ani držím neústupně, ale vždy sem žádal — i dnešní den žádám — naučenie z písma stálejšieho proti tomu, co sem učil, aby mi ukázali. A dnes pravím, že, bych jedniem

98 Týče se Husova Ordo processus: Obrany II., č. 9.

99 Npřed četl prokurátor Berth. z Wildungen, pak Ant., biskup Konkordienký.

slovem všeckerny bludy mohl zkaziti a přemoci, že bych to chtěl rád srdečně učiniti.“

A když sú v tom odsuzování potupovali jeho knížky O cierkvi sv. i jiné všecko jeho skládanie latině nebo česky neb v kterúkoli jinú řeč skrze jiné přeložené, aby tudiež v Konstanci a jinde, kdež by nalezeny byly, skrze biskupy krajin a zemí byly spáleny a shlazeny, k tomu Mistr Jan odpovědě: „I kterak potupujete knížky mé, poněvadž sem vždy žádal písma lepšího proti tomu, jenž v těch knihách jest položeno a dnešní den žádám? A nižádného ste písma proti tomu statečnějšieho do toho času neukázali, aniž ste i jednoho bludného slova v těch knihách nedovedli. A knihy mé v českú neb v jinú řeč přeložené kterak potupujete, jichž ste nikdy neviděli [a — byste je viděli — kterak byste jim rozuměli, česky nerozumějíte?]”

A jiných kusuov v tom odsúzení proti sobě čtených poslúchaje klek na svá kolena tudiež hledě vzhuoru k nebi nábožně se modléše. A když jeho již odsúdichu konečně a to odsúzenie dočitechu, Mistr Jan za všecky své nepřátelv tak kleče se modléše a řka hlasitě: „Pane Jezu Kriste, tebe prosím pro tvé veliké milosrdenstvie, rač odpustiti všem mým nepřátelóm, nebo ty vieš, žeť sú mě křivě osočili a obžalovali, křivé svědky proti mně vedli, křivé artykule proti mně sú vymyšlovali; odpusť jim, prosím, pro nesmírné tvé milosrdenstvie!“ A když ta slova propověde, mnozí prelátové a zvláště biskupové zakrlivě¹⁰⁰ naň hlediece posmieváchu se jemu.

A potom z příkázanie sedmi biskupuov, kteřížto jeho kněžstvie zbavováchu, oblekl se v mešné rúcho, jakoby měl mši slúžiti. A když se oblačil [v řízu nebo] v albu, řekl jest: „Pán můj Jezus Kristus, když od Erodesa ku Pilátovi odeslán byl v bielém rúše, jest posmieván“ — a tak v jiné rúcho se oblačeše.

A když, již tak oblečen jsa, od biskupuov těch sedmi napomenut jest byl, aby ještě se odpřisáhl bludóv a odvolal, vstav a na ten stuol, před nímž se oblačováše, vstúpiv, žalostivě a s pláčem k množství se obrátiv i vece: „Aj, tito biskupové vedú a napomínají mě na to, abych se bluduov odpřisáhl a odvolal. Bojím se toho učiniti, abych nebyl lhářem před tváří

100 = s nevolí, urputně.

Boží učiněn, přiznáváje se k těm bluduom, jichž sem nikdy nadržal ani kázal — a také abych svědomie a pravdy Božie neurazil, poněvadž sem nikdy těchto artykulóv nadržal, kteréž sú na mě falešně svědčili, ale těm odporně sem učil, kázal a psal: a také proto, abych tak velikého nmožstvie, jemuž sem kázal, nepohoršil, i také jiných, ješto slovo Božie věrně káží.“ A když to řekl jest, okolo sedieci biskupové a jmi z toho zboru mu řekli sú: „Již vidíme, že zatvrzený jest v své zlosti a neústupný v svém kacieřství.“

I kázali sú jemu s toho stolu sstúpiti ti jistí biskupové a zbavujícíe ho kněžstvie najprvé sú od něho kalich vzeli a takto řkúce: „Ó Jidáš! zlořečený, že si opustil radu pokoje a s Židy si v radu odšel, odjímáme od tebe kalich tento, v němž se krev Božie a Ježíše Krista obětuje na vykúpenie světa.“ A on velikým hlasem řekl: „Doufám milému Pánu Bohu, svému milému vykupiteli, že on kalicha vykúpenie ode mne neodejme, ale doufám pevně, že s jeho pomocí dnes v jeho království budu jej píti.“ A tak jiné rúcho, t. štólu a ornát, s něho snímajícíe na každé svém obyčejem zlořečenstvie vydáváchu. A on odpověděl, že to rúhanie míle podstupuje pro jméno a pro pravdu Pána Jezu Krista.

Když tehdy ti biskupové to všeccko rúcho mešné od něho odebrachu, již se k porušení pleše chystáchu a o to mezi nimi bylo jest rozdvojenie. Neb někteří chtěli sú jeho břitvú holiti a jiní vecechu, že dosti bude, když jemu nožikami¹⁰¹ pleš zrušena bude. A on se obrátiv k králi, jenž tu v majestátě sedieše i vece: „Aj ještě tito biskupové neuměji se v tomto rúhaní svoliti!“ A když sú jemu pleš porušujícíe na čtyři strany prostřihli nožikami, řekli sú tato slova: „Již tento sv. Konstanský zbor Jana Husi z řádu kněžského a z jiných duostojenství, jimiž jest ozdoben byl, ssadiv znamenaje, že kostel a cierkev Božie nemá co více nad ním činiti, jeho súdu a moci světské a dvoru porúcie a opúštie.“

A prvé než sú rúhavú a papierovú korunu jemu na hlavu postavili, mezi jinými věcmi řekli sú jemu: „Porúciemy duši tvú diablu.“ A on spav ruce a zdvih oči zhuoru k nebi řekl jest: „A já ji porúciem najdobrotivějšíemu Pánu Ježíši Kristu.“ A tu korunu uzřev vece: „Pán můj, Ježíš Kristus, pro mě biedného a nestatečného mnohem tvrdší a těžší trnovú korunu

101 = nůžkami.

nevinne na najohavnější smrt ráčil jest nésti; a protož já, biedný hříšník, tuto mnohem lehčejší, ačkoli rúhavú korunu chci míle a rád nésti na sobě pro jeho svaté jméno a pravdu.“ A ta koruna bieše papierová a okrúhlá, vysoká bezmála na loket a na nie třie hrozní diablové biechu namalováni a napsis viny jeho na nie vókol napsán: „Tento jest arcikacieř.“

Tehdy král Zigmund Uherský německy řekl Ludvíkovi, synu Klemovu, jenž před ním v majestáě při tom odsúzení sedě jablko zlaté držieše s křížem: „Jdi, vezma jeho, daj ho poprávcóm!“ A Klemóv syn složiv s sebe to rúcho kniežecie, v němžto jablko drže sedieše, vzem Mistra Jana Husi dal jeho v ruce katóm a poprávcóm a na smrt provodil jeho.

(Kapitola 7.)
(C e s t a n a p o p r a v i š t ě .)

A když tak již korunován jsa z toho kostela na smrt veden bieše, před tiem kostelem tu hodinu na znamenie jeho knih potupenie některé knihy pálichu a on to uzřev jako se ulyze¹⁰² tomu jich skutku. A tak jda na smrt napomínáše ty, jenž okolo něho jdiechu, aby nemněli, by on pro bludy, jimiž křivě a falešně nařčen jest skrze svědky, své úhlavné nepřátely, umieral: [„Poněvadž vždy žádal sem lepšieho naučenie z písma a to mi nebylo až do tohoto času ukázáno.“] A lidé takměř vóbec všickni z toho města v oděni biechu, jeho na smrt provozujíce.

A když přišel jest na to miesto, na němžto jest měl umřieti, klek na svá kolena a ruce spav a oči své k nebi zhuoru zdvih žalmy zvláště sv. Davida riekaje nábožně se modlil a zvláště žalm: „Smiluj se nade mnú, Bože, vedlé velikého milosrdenstvie tvého!“ riekaje až do konce. A také tento: „V tě, Pane Bože, doufal sem: [nebudu na věky pohaněn v tvé spravedlnosti, rač mě vysvoboditi!“] — a ten verš: „V ruce tvoji, Pane Bože, porúčiem duši mú“ opětuje hlasitě a vesele, že sú ho tu stojiece dobře slyšeti mohli.

A miesto, na němž jest upálen, bieše jakožto lúka veliká na obci, mezi zahradami předměstie Konstanského, jdúce z města na tvrz řečenú Gotleben [na niežto Mistr Hus před tiem u vězení byl jest, na levé ruce].

102 = se usmál.

A když se tak modléše, někteří lajkové tu stojiece vecechu: „My nevieme, které a kteraké věci prvé jest mluvil aneb učinil; ale tuto vidíme a slyšíme, že svatá slova mluví a modlí se.“ A jiní řekli sú: „Zajisté dobré by bylo, by měl zpovědníka.“ A kněz jeden, sedě na koni v zelené sukni červeným tafatem podšité, [s pachami¹⁰³ otevřenými], řekl jest: „Nemá slyšán býti, aniž mu má zpovědník dán býti, neb jest kacieř.“ Ale věz, že Mistr Jan, ještě v žaláři jsa, některakému mnichu doktorovi zpoviedal se jest dobře před smrti svú na týden aneb více a od něho dobrotivě slyšán byl a rozhrěšen, [jehož zpovědníka jemu zbor ten byl dal,] jakož to sám v jednom listu, kterýžto mezi jinými z žaláře byl jest poslal, vyznávaje a píše svú rukú.¹⁰⁴

A když se tak modléše kleče, ta rúhavá koruna papierová s hlavy jeho spadla jest. A on, uzřev ji i ulyze se. A někteří žoldněři okolo stojiece řekli sú: „Vstavte mu ji zase na hlavu, ať i s čerty, pány svými, jimž jest zde slúžil, upálen bude.“

Tehdy vstav vzhuoru s toho miesta z přikázanie poprávcóv těch a kata vysokým a rozumným hlasem, tak že od svých tudiež stojících dobře slyšán jest, takto se modléše: „Pane Jezu Kriste, tuto ukrutná a ohavná smrt pro tvé svaté čtenie a pro kázanie tvého slova sv. chci pokorně a míle trpěti; [odpustiž, prosím, všem mým nepřítelóm!“] A ihned jeho vókol vodiechu a on napomínáše je a jich všech prosieše, aby nemněli, by on který z těch bludóv, kteřiž sú jemu falešně připsáni a skrze falešné svědky naň vedeni, kázal, učil anebo držal. [I prosieše, aby ještě s svými žalárnými mohl mluvit. A když tu přistúpichu, jim děkováše a řka: „Děkuji vám, milí bratřie, ze všeho dobrého, co jste mi učinili; nebo netoliko byli ste moji strážní, ale moji milí bratřie. A vězte to, žeť pevné úfám svému milému Spasiteli, pro jehožto sv. zákon tuto smrt chci míle trpěti, že s ním dnes budu kralovati.“ A to německy tak mluvil k nim.]

A tak s něho sukni jeho černú svlekše v košili jeho k některakému tlustému zvrtanému prknu rukama opak přivázachu provazy [dobře na šesti neb na sedmi miestech, jedniem nad nártím (aneb u hlezna¹⁰⁵) druhým pod kolenem, třetím nad kolenem, čtvrtým mezi třieslami, pátým

103 Tafat = dykyta, látka z vařeného hedvábí,; pachy = otevřené rukavice, manšety.

104 Míni se dopis v Listech III., 43.

105 = kotník.

na bedrách, šestým v puoly, sedmým pod pažmi — a ruce opak], kteréžto prkno s jednoho konce obostřivše v tu lúku a v zemi jsú vetkli. A když tváří k východu slunce obráčen bieše někteří z okolostojících řekli sú: „Obrat'te ho tváří na západ slunce, ale ne na východ, neb jest kacieř“ — i stalo se tak. A za hrdlo bieše k tomu prknu přivázán některakým černým a sazivým řetězem, [na němžto tu jeden chudý člověk kotlík u ohně věšel] a uzřev ten řetěz [vzhlédl jest naň po straně uchýliv hlavy] a zasmáv se řekl jest [s veselú myslí] katóm [hlasitě:] „Pán Ježíš Kristus, mój milý vykupitel a spasitel, ukrutnějším a těžším řetězem pro mě vázán jest a já biedný nestydím se pro jeho sv. jméno tiemto vázán býti.“

A pod nohy jeho otépce dvě drev biechu položili; na nohách také svých ještě botky své a jedno púto jmějieše — a tak okolo něho se všech stran těmi otěpkami slamú proměšujícíe k samému životu okládachu až do hrdla.

(Kapitola 8.)
(Husovo upálení.)

A prvé, než, jeho zapálichu, přijel k němu maršálek Říšský, Hape z Popenhejmu¹⁰⁶ a s ním Klemón syn mistra napomínajícíe, aby ještě život svuoj při zdraví zachoval, aby učenie a kázanie svá odvolal a jich se odpřisáhl. A mistr vzhled zhuoru k nebi vysokým a rozumným hlasem odpovědě: „Buoh mi svědek jest, že sem těch věcí, kteréžto mně falešně skrže křivé svědkv připsány sú, nikdy neučil ani kázal. Ale první úmysl mého kázanie, učenie a psanie i jiných všech mých skutkóv byl jest, abych toliko lidi vyvedl z hříechu. A na té pravdě, kteréž sem psal, učil a kázal z zákona božieho a z výkladóv sv. doktoróv, dnes vesele chci umřieti.“

A to uslyšavše ten jistý maršálek s Klemovým synem tleskše rukama i jedechu od něho přeč. A jeho katové ihned zapálichu. A mistr hlasem vysokým zazpieva: „Kriste, synu Boha živého, smiluj se nad námi!“ A druhé: „Kriste, synu Boha živého, smiluj se nade mnú!“ A třetie když chtieše zpievati: „Jenž si se narodil z Marie Panny“ [a] vietř se tudiež

106 = Haupt von Pappenheim, ze starého rodu švábského, v němž ta hodnost se dědí.

zбудiv, plamen jemu v tvář obrátí. A tak umlk a sám v sobě se modle duši pustil. A v tom mlčení hýbáše usty a hlavú, než duši pusti, jakoby člověk brzce říekaje tři (anebo dva) pateře¹⁰⁷ mohl říci.

A když otěpky opálivše se okolo něho opadachu a tělo ještě při tom prknu za hrdlo stáše přivázáno za ten řetěz [jako bylo řetězem uvázáno, tak i visalo na řetěze] — tehdy katové tělo i s prknem povrátivše žerdmi v oheň vstrčichu a tepruv dřev na oheň mnohem více přikládajíce počechu pálití, obcházejíce a kosti kyji, aby spieše shořely, obíjejíce. A hlavu naltezše kyjem ji rozrazichu. A když srdce mezi střevami nalezechu kyj obostřívše to zvláště na ten rožen vstrčihu a pálíce na tom rožnu [jiným] kyjem obíjechu tepúce.

A zatiem kat tu jeho rúcho držieše a Klemón syn, zvěděv, že to jest sukně mistrova, káza mu ji se vším, co tu [jiného bylo] jeho, i [s sukní a] s pasem, v oheň vrci a řka: „Čechové by to za svátost [jměli] a ctili“ — a katovi to slíbi zaplatiti. [A tak všecko na popel spálivše i s tú prstí a s zemí dosti hluboko ji ještě vykopavše] na káry sú vsypali a v Rýn, jenž tudiež blízko teče, vrhli sú [a jeho památku věčně, co jest na nich bylo, shladiti chtiece.] — —

Protož, ačkoli sem řeči sprostnú běh a položenie smrti slavného kazatele Mistra Jana Husi, mého milého mistra, položil, prosím, aby věrní křesťané tiemto některakú památku jeho majíce, jenž sú mnoho dobrého od něho slýchali, jeho stálosti vděčni jsúce v tom jeho následovali a za mě biedného Boha prosiece, ač sem tuto co opustil, aby mi odpustili: neb uplně za to mám, že sem dálibóh tuto z úmysla nic křivého ani scestného nepoložil komu ku potupě neb ku pochlebenství, [z něhož bych se měl konečně stydětí před tváří Jeho, jenž všelikú lež i pravdu ohlásí, súdě živé i mrtvé, Jemuž chvála buď na věky věkoma Amen].

107 = otčenáš.

Vysvětlivky.

(Jména biblická, jako Mojžíš atd., nejsou sem pojata: také ne jména, již v textu vyložena. Římská čísllice značí knihu, arabská kapitolu Zprávy Mladenovicovy.)

Adam (z *Nežetic*), licenciát práv, generální vikář diecése pražské, Husův příznivec: II 4.

d'Ailly viz *Kambrejský*.

Albert, vlastně Albrecht Fleischmann, mistr, farář u sv. Sebalda v Norimberce: I 3.

Albert von Varrentrappe, kdysi kolega Husův ve studiích i na universitě; r. 1409 s ostatními se vystěhoval du Lipska, kde byl profesorem bohosloví: III 3.

Alexandr V., pův. Petr Filargo, r. 1409 zvolen za třetího papeže a otráven prý r. 1410 svým nástupcem Janem XXIII: III 3.

Antikrist, podle sv. Jana budoucí odpůrce Kristův při skonání světa: IV 2, 5.

Antiošský patriarcha, český prelát a vyslanec kr. Václava, Králík z Buřenic: II 6, III 1.

Arnošt, vévoda rakouský: IV 5.

Augšpurk: biskup augšpurský zatýká Husa: II 1.

Balický Ondřej, polský šlechtic, Husův příznivec: II. 6

Baltazar viz *Kossa*.

Bedřich (Habsburský), vévoda rakouský, zvaný „s prázdnou kapsou“, stál v službách papeže Jana XXIII. a pro pomoc mu poskytnutou stížen klatbou říšskou: II 5.

Bedřich (Hohenzollernský), purkrabě norimberský ve službách Zikmundových, později obdařený Markou braniborskou: III 2, IV 3.

Berúnek kolegiát, profesor universitní, člen koleje Karlovy v Praze: II 4.

Beškovec, nějaký rytíř český: II 6.

Betlém, kaple na Starém městě v Praze, založená 1391 pro česká kázání: Hus v ní kázal 1402-1412, po něm kněz Havlík, pak Jakoubek. Zrušena r. 1786: II 5, III 3, IV 5.

Boček viz z *Poděbrad*.

von Boden, Hans, německý rytíř: II 1.

Bohuslav viz *Dúpov*.

Bologna, město italské, slavné svou universitou; r., 1408—1410 na čas sídlo papežsk: I 4.

Bořuta, polský šlechtic, Husův příznivec: II 6.

Bukovec, město hansovní; biskup odtud byl veliký nepřítel Husův: II 4.

Cambray v. *Kambrej*.

Cařihradský patriarcha Jan byl předsedou vyšetřující komise proti Husovi 1414-1415: II 4.

Cossa viz *Kossa*.

Čechy, král Český, viz *Václav*.

Černý viz *Záviše*.

Didakus, františkán, profesor Písma, slavný theolog vlašský: II 2.

Donín, polský šlechtic, příznivec Husův: II 6.

z Dubé Václav, odjinud z Leština, Husův (spolu s Chlumem průvodčí a ochránce, stavu panského: I 2; II 1, 6; III 2—3; IV 1, 5; V 2.

z Dúpova Bohuslav, český šlechtic, Husův příznivec: II 6.

Fauliš Mikuláš, horlivý viklefovec, opisoval a přinášel jeho spisy do Čech: IV 5.

Fida (Fides) vdova, pekařka v Kostnici, v jejímž domě se Hus ubytoval: I 4, II 1.

Florentský kardinál = Frant. Zabarella, šlechtý a učený kardinál, soudce Husův i Jeronymův: III 3; IV 2, 5; V 4—5.

František, posel papežův: II 3.

z Fürstatu mnich: IV 3.

Gottlieben, tvrz biskupa kostnického asi půl hodiny od Kostnice, v jejíž jedné věži Hus vězněn od 24. března do 5. června 1415: II 5, V 7.

Hans viz *Boden*.

Havlík (Havel), mistr, kněz a druhý kazatel v Betlémě 1413—1415, odpůrce kailcha: II 5.

Heidelberk viz *Ludvík*.

Henricus viz *Piro*.

Hohenzollern viz *Bedřich*.

z Hrádku viz *Myška*.

Hus, Jan z Husince, bakalář zřízený sv. bohosloví; jeho artikule a obrany V 4, spisy na obranu Viklefa IV 5, traktáty proti Stanislavovi ze Znojma a Štěpánu z Pálče III 2, IV 3—4: traktát O Církvi I 4, III 2, V 6; odvolání k papeži III 3; odvolání ke Kristu III 3, V 5: kázání r. 1410 II 2. III 3: stoupenectví Viklefa III—IV atd.

z Chlumu Jan, řečený *Kepka*, pán český, hlavní a nejuvěrnější průvodce a ochránce Husův v Kostnici, pak ve službách české královny Žofie I 2, II 1—6, III 2—3; IV 1, 5; V 2.

z Ilburka Póta, šlechtic český, příznivec Husův: II 6.

Jan XXIII., papež 1410—1415. před tím a potom kardinál Baltazar Cossa (de Coxa); svolal a zahájil koncil kostnický; 20. března 1415 však prchl z Kostnice a koncil rozpustil. Ale koncil se nepodrobil, papeže sesadil 20. května, zajal a uvěznil na Gottlieben v téže době, kdy Hus odtud veden k výslechům: I 1, 4, II 2-6, III 3, IV 3 aj.

Jan, biskup litomyšlský, později biskup olomoucký, zvaný „Železný“, „kladivo

Husitů“, mocný a strohý odpůrce Husův i kališníků: II 6.

Jan, v. t. *Hus*, *Chlum*, *Jesenice*, *Kardinál*, *Náz*.

Januš, viz *Kališ*.

Jeroným Pražský, slavný přítel a spolubojovník Husův; donucen sice koncilem v září 1415 k odvolání a zapření Husa, ale napravil toto ustoupení hrdinnou smrtí 30. května 1416; III 3, IV 5.

z Jesenice Jan, doktor dekretů, právní zástupce Husův; glosoval prý posměšně papežskou bullu o Viklefovi: I 1, IV 5.

Jilové, král. horní město v Čechách, tehdy se zlatými (ale hynoucími) doly: I 4.

Jindřich viz *Lacembok*.

Kališ, město polské: *Januš* kastelán tamní, vyslanec krále Polského na koncilu, příznivec Husův: II 6.

Kambrejský kardinál, latinsky „Cameracensis“ = Pierre d'Ailly, arcibiskup v Cambrai, nejslavnější theolog francouzský, soudce Husův, předseda koncilu: III 3, IV 2-5, V 4.

Kardinál Jan, *z Rejnštejna*, mistr, kněz a farář v Janovicích na statku páně Chlumova, přítel Husův a vyslanec university pražské na koncilu; musil pak však z Kostnice odejít: II 2.

Karkassonský biskup: II 8.

Kastelský biskup, soudce Husův: II 4.

Kepka viz *Chlum*.

Klemův syn viz *Ludvík*.

Konrád (*z Vechty*), arcibiskup pražský, koncilem později (ježto se přidal ke kališnictví) sesazený a prokletý: I 1.

Konstanci, viz *Kostnice*.

Konstantin I., Veliký, první křesťanský císař římský († 337), prohlásil r. 313 s Liciniem, tehdy spolucísařem svobodu křesťanství a pokládán od reformátorů za původce sesvětštění církve: III 3, IV 2.

Kossa v. *Jan XVIII*.

Kostnice, město švábské; staročesky Konstancí: I 1 atd., často.

Kostnický biskup, markrabě Otto van Rötteln, II 5.

Kostnický purkmistr, tehdy nejspíše Ulrich v. Reichenthal: II 1.

Křišťan (z *Prachatic*) († 1439), mistr, profesor a od r. 1405 farář u sv. Michala; učitel, pak přítel a stoupenec Husův: I 4.

Lacembok, Jindřich z Chlumu, jeden z ochránců Husových v Kostnici, ve službách Zikmundových; 1. července 1416 odpřisáhl před koncilem husitství: I 4, II 3, 6.

Ladislav, král neapolský († 1414), ochránce římského papeže Řehoře XII., proti němuž r. 1412 Jan XXIII. vyhlásil válku křížovou: I 4.

Laudensis = italský biskup Jakub z Lodi, odsoudil r. 1416 i Jeronyma: V 3.

z Leštna viz *z Dubé*.

z Lilče Skála, moravský pán, příznivec Husův: II 6.

Litomyšl viz *Jan biskup*.

Lombardie = Itálie I 1.

Ludvík, falckrabě rýnský, sídlem v Heidelberku ve Falci, syn vzdorokrále Ruprechta zvaného Klemem, odtud často „syn Klemův“ († 1436; bratr jeho Jan jal Jeronyma): III 2, IV 3, V 6. 8.

Michal z Německého Brodu, farář u sv. Vojtěcha v Jirchářích („z Smradař“), stal se později advokátem u papežské stolice (odtud „Soudný“, z lat. „de Causis“) a zástupcem české hierarchie proti Husovi: I 4, II 1—4, IV 5, V 1.

Mikuláš, biskup nazaretský, r. 1414 v Praze papežský inkvizitor kacírsví, pro přátelství s Husem později koncilem trestaný: I 1, II 6.

Mikuláš, v. t. *Faulfiš*.

z Mladenovic (*Mladoňovic*) *Petr*, často jen Petr, nebo Petr bakalář; viz o něm v úvodě: II 2, 3, 6; III 2—3; IV 1, 5.

z Münsterberka *Jan*, slavný učenec tehdejší v Praze, po r. 1409 v Lipsku profesor bohosloví, svědek proti Husovi: II 4.

Myška, Václav z Hrádku, šlechtic český, Husovi příznivý: II 6.

Náz Jan, doktor dekretů, vyslanec krále Václava na koncilu: III 3. IV 5.

Nazaretský biskup, viz *Mikuláš*.

z Nežetic viz *Adam*.

Norimb;erk viz *Bedřich Hohenzollernský*.

Oldřich, stoupenec Husův z družiny páně Chlumovy: II 2.

Oxfordská universita: IV 5.

z Pálče Štěpán, starší vrstevník, pak kolega a přítel Husův; od r. 1412 jeho odpůrce, 1413 napsal proti němu veliké dílo „O církvi“, na něž Hus rovněž ostře odpověděl; zemřel po r. 1421 ve vyhnanství v Polsku: I 4, II 1—2, III 2—3, IV 3—5, V 1.

z Pappenheimu Haupt, říšský maršálek: V 8.

Petr mnich, opat od sv. Ambrože, svědek proti Husovi, II 4.

Petr mnich, opat od sv. Klimenta, zuřivý odpůrce Husův: II 2, 4.

Petr viz také *Mladenovic*, *Storch*.

dr. Piro Henricus, notář koncilu: V 4.

z Poděbrad Boček, stavu panského, vůdce české šlechty 1413-1415: I 1.

Póta viz *z Ilburka*.

z Prachatic, viz *Křišťan*.

Řehoř I., Veliký, papež 590—604, světec a učitel církve: III 3.

Řehoř XII., papež 1406—1415, před tím a potom Angelo Corrario, vzdal se své hodnosti dobrovolně: III 3, IV 4.

Riga: Rižský (Rigenský) biskup, Jan z Wallenrodu, správce žalářů koncilu: VI 2—3, V 3.

Rýnský falckrabě viz *Ludvík*.

ze Salisbury arcibiskup, šlechtitný anglický kníže církevní: III 3.

Sylvestr I., papež římský 314—335, podle reformátorů s Konstantinem císařem původce sesvětštění církve; přijal prý od něho Řím: III 3.

Skála viz z *Lilče*.

Soudný viz *Michal*.

Stanislav viz *Znojmo*.

Stokes Jan, učený Angličan, odpůrce Vikleřův, byl r. 1411 s poselstvím anglickým návštěvou v Praze a při té příležitosti dostal se do sporu s Husem: III 3, IV 4.

Storch Petr, kdysi pražský bakalář, pak po r. 1409 odešel s ostatními Němci do Lipska, kdež byl profesorem bohosloví: II 4.

Šafhausy, město nedaleko Kostnice, kam se papež Jan XXIII. utekl: II 3, 5.

Šrank starší a mladší, otec a syn, čeští šlechtici, příznivci Husovi: II 6.

Štěpán viz *Páleč*.

Tridentský biskup zatkł Husa: II 1.

Uherský král, viz *Zikmund*.

Václav IV. (1378—1419), král římský (do r. 1400) a Český, bratr Zikmundův, jemuž po r. 1409 postoupil království římské: I 4, III 3, IV 4—5.

Václav viz z *Dubé*, *Myška*.

z Varrentrappe viz *Albert*.

z Vartemberka, *odjinud z Veselí*, *Čeněk*, nejvyšší purkrabí pražský, mocný pán český a příznivec Husův: I 1.

z Vartemberka, *odjinud ze Zvířetic*, *Vilém*, pán český, příznivec Husův: I 1.

Vikleř Jan, vlastně John of Wycleffe (1324—1384), nejslavnější theolog anglický, profesor university oxfordské, největší odpůrce papežství, jehož učení i osoba byly několika sbory církevními (posledně v Kostnici 1415) proklety; hlavní autorita Husova, jenž jeho článků bránil veřejně: III 3, IV 4—5.

Vilém, mistr, slavný učenec anglický: III 3.

Zabarella viz Florentský kardinál.

Záviš, řeč. Černý, vyslanec krále polského v Kostnici, příznivec Husův: II 6.

Zbyněk z Hasenburka, arcibiskup pražský (1403 až 1410), zprvu příznivec, pak odpůrce Husův: III 3. V 4.

Zeiselmeister Mikuláš, pražský Němec, doktor práv, kolega, pak odpůrce Husův, 1411 kanovník pražský a oficiál arcibiskupský: II 4.

Zikmund, král uherský (1382—1437), pak římský (od r 1410) a český (přijat teprve r. 1436): I 1, III 3, IV 3—5, V 2—3.

ze Znojma Stanislav, († 1414), mistr a profesor university pražské, učitel, později kolega a přítel Husův, od r. 1412 jeho odpůrce; r. 1413 napsal ostrý spis proti Husovu traktátu O církvi, na nějž Hus rovněž tak ostře odpověděl: I 4, III 2, IV 4—5.
